

“O nedreptate făcută unui singur individ este o amenințare pentru toți”
Montesquieu

Gazetă bilunară

Lumea românească

Anul IV (42) - 1999
iunie

Director fondator:
Radu Ciuceanu

Preț: 2 000 lei

acum

“Voi sunteți
sarea pământului;

Voi sunteți
lumina lumii.”
(Matei 5, 13-14)

29 iunie - Praznicul Sfinților Apostoli Petru și Pavel

editorial

Mângâieri postume

Nu cred că Președintele țării a avut nevoie de vreun imbold înțelept din partea vreunui consilier, mai mare sau mai mic, de la Cotroceni când i-a obrăznicit pe dragii noștri occidentali sosiți în cascadă pe malurile Dâmboviței cu vorbe mieroase pe buze, dar cu mâinile goale! Dimpotrivă, am convingerea că oricât ai încerca să folosești dresurile diplomatiei, vine un timp când renunți la orice artificiu și spui interlocutorilor pe față oful tău chiar cu riscul de a fi socotit de ai tăi dur sau, și mai grav, imprudent! Așa a procedat și Ionel Brătianu în 1919 când a trântit ușa celor 4 mari la Paris ce ne contestau (unii) dreptul la cobeligeranță și respectul față de tratatele iscălite în 1916. Evident că nu trebuie să ne facem mari iluzii asupra acestor momente de punere la punct. S-ar putea totuși ca într-o cancelarie sau într-un birou oval pentru un minut măcar să se comenteze faptul că însuși președintele țării a tras semnalul aducându-le aminte celor mari că din hotărârile lor belicoase, state mici prinse în criza transferului economic și mai ales ideologic de la marxism la capitalism au pierdut și pierd în continuare sute de milioane de dolari (1 miliard) fiindcă și-au onorat cuvântul în văzduh pe apă și pe uscat. Înțelegem mesajul pe care America, prin liderii ei îl au asupra lumii întregi și în special asupra Europei. Spre deosebire de liderii americanii din

perioada postbelică ce proveneau mai toți dintr-o tradiție intelectuală unanim recunoscută mondial, conducătorii de astăzi ai Americii reprezintă statul prin culturi diferite într-un mozaic unde valoarea nu întotdeauna își găsește relevanța.

Din mult trâmbițata politică externă izolaționistă ce transformase peste noapte U.S.A. într-o țară cu rezonanță de *hic sunt leones* - dar unde expansiunea politică și teritorială s-a dezvoltat într-un ritm amețitor - abandonând câteodată sau uitând intenționat cuvintele președintelui Jefferson că trebuie să existe un singur sistem etic atât pentru oameni, cât și pentru state, America se transformase într-o rezervație a Europei de exilați, contestatari și nemulțumiți.

S-a spus că doctrina Monroe a transformat oceanul care despărțea America de Europa într-un *no man's land* iar țărmul de est al Americii într-o fortificație perpetuă, menită să izoleze și să perfecțeze noul stat într-o continuă ofensivă spre Vest. Nimic nu le-a stat în față noilor conchistadori ai El Doradoului, iar masacrul celor 5 milioane de indieni rămâne coșmarul de-a pururi a primei națiuni care a proclamat Declarația Drepturilor Universale ale Omului înaintea Revoluției Franceze. Devenind o putere continentală de prim rang la începutul veacului nostru, după ce războiul de secesiune tăiașe pofta de

independență și izolare sudiștilor, America și-a adus aminte - și nu fără să vrea, cum susțin unii autori - că reprezintă la scară mondială, o mare putere menită, ba chiar obligată, să participe la viața planetei, nu numai printr-o politică de influență dar și printr-un exemplu de model cu pretenții democratice. Ba mai mult, găsind în Theodore Roosevelt un demolator al izolaționismului ce putea afirma în 6 decembrie 1904, că în cazuri flagrante de săvârșire a unor fapte rele, Statele Unite pot fi antrenate cu vădită aversiune în rolul de forță de poliție internațională, pe care de altfel o și exercitaseră încă din 1902 în Haiti și 1903 în Republica Panama, când S.U.A. își statornicește drepturile asupra noului canal interoceanic creat.

Au urmat cele două războaie mondiale, și dacă în primul principiile wilsoniene au reprezentat perioada romantică a umanistului american, cel de-al doilea a lipsit S.U.A. și întreaga planetă de un conducător pe măsura pericolelor născute sub zodia lui octombrie roșu.

Astăzi, rămasă singură ca megaputere, America ar putea, prin nepricepere și stângăcia conducătorilor ei, să ridice împotriva-i o lume care cândva a creat-o!

Radu Ciuceanu

1 Exigențele politicii externe

pag. 2-3

2 Un anabasis prelungit

pag. 3

3 Justiție și politic

pag. 4

4 Mărturii din infern

pag. 6-7

5 Centenar George Călinescu

pag. 8

6 Anii necunoscuți ai lui Iisus

pag. 10

Particularitățile și exigențele politicii externe - unele considerații asupra activității diplomatice

Politica externă reprezintă unul din cele două brațe, împreună cu cel de politică internă, al corpului politic unic al oricărui stat. de bază, ca cel încheiat de ambele componente ale politicii au aceeași valoare, se condiționează și se influențează reciproc. Potrivit acestui adevăr axiomatic numai o politică internă coerentă, generatoare de stabilitate economico-socială și de progres durabil în planul dezvoltării complexe poate susține promovarea unei politici externe active, constructive și de nume pentru a asigura în comunitatea statală internațională respect și posibilități efective de apărare a valorilor fundamentale ale țării respective: independență și suveranitate, integritate teritorială și unitate statală, egalitate de tratament și avantajul mutual în raporturile ei și multilaterale, protecția împotriva oricărui ingerințe în treburi de competență exclusiv internă, precum și împotriva amenințării cu folosirea forței sau a utilizării acesteia.

Toate aceste realități peremptorii sunt, firește, valabile și în cazul României.

La rândul ei, politica externă, dacă este corespunzătoare, poate contribui, fie la înfăptuirea politicii interne la cote cât mai ridicate în sens pozitiv, fie, dimpotrivă, la nerealizarea obiectivelor și priorităților de politică internă, dacă politica internațională este deficitară, situație în care poate avea drept consecințe o restrângere a perimetrului și calității relațiilor bilaterale și a sprijinului organizațiilor și instituțiilor politice cu vocație universală, regională sau zonală, inclusiv a celor specializate (economice, financiare de felul B.I.R.D., F.M.I., B.E.R.D., cultural-stiințifice de tip U.N.E.S.C.O., ecologic etc.). Izolarea unei țări pe plan internațional, inclusiv pe calea unor punți internaționale, poate produce efecte dramatice, chiar catastrofale. Embargoul instituit de Consiliul de Securitate al O.N.U. împotriva IRAK-ului și fostei R.F.S. IUGOSLAVIA și urmările acestora constituie exemple concludente. Nu departe de aceste cazuri se află IRANUL și LIBIA, supuse unor acte de îngrădire a mișcărilor pe plan internațional, de către un grup de state cu mare pondere pe plan mondial, S.U.A. în special.

Politica externă a României nu este apanajul exclusiv al președinției și guvernului - prin M.A.E. în principal. Firește, că rolul și ponderea acestor instituții sunt esențiale, uneori chiar hotărâtoare, dacă și calitatea activității lor este corespunzătoare și în deplină consonanță cu interesele naționale ale statului.

Într-un stat democratic, cum este acum și România, acționează potrivit acțiunilor conferite de Constituție și alte organisme dintre care cel mai important este Parlamentul care, în ultimă instanță, ratifică - sau nu - acordurile internaționale încheiate sau la care a devenit parte și țara noastră, aprobă sau respinge programul de guvernare, ce cuprinde și activitatea de politică externă, emite declarații și alta acte de politică internațională, zonală (Uniunea Internațională Parlamentară, Adunarea Parlamentară a N.A.T.O., a Uniunii Europene, O.S.C.E., a zonei Europene a Mării Negre) precum și pe planul relațiilor bilaterale, se pronunță asupra titularului M.A.E. și își formulează avizul consultativ la candidaturile de ambasadori.

Prin activități specifice, concură la înfăptuirea politicii externe - în modalități, intensități și particularități proprii - și Academia Română, Academia de Științe Medicale etc., Biserica Ortodoxă Română și celelalte culte legale din țara noastră ca și numeroase organizații neguvernamentale.

În cadrul guvernului aproape fiecare ministru și instituție asimilată acestora au atribuțiuni specifice în sfera relațiilor internaționale, activități limitate însă la profilul lor sectorial: comercial, financiar,

transporturi, mediu, învățământ, cultură, militar, lupta împotriva infracționalității (terorism, trafic de arme și droguri, contrabandă), sport și tineret etc. ca și pe linia mijloacelor publice de radio și televiziune; și partidele politice au funcții internaționale, prioritar cele aflate la putere.

Cât privește Departamentul pentru integrare economică europeană, din cadrul guvernului, opinăm că acesta nu se justifică drept organism de sine stătător. Locul său firesc era ca departament distinct în structura M.A.E., condus eventual de un adjunct al ministrului (Secretar de Stat), ceea ce ar fi evitat paralelisme supărătoare, costisitoare și mai ales ineficienta manifestată. M.A.E., ca instituție a diplomației însărcinată să informeze și să analizeze, să elaboreze, să propună și să urmărească realizarea obiectivelor și priorităților de politică externă, într-o concepție militară și etapizată, având și aparatul specializat, putea asigura - într-o permanentă cooperare cu celelalte instituții implicate în sfera relațiilor internaționale - punerea în lucru și înfăptuirea sistematică și calificată a demersurilor corespunzătoare, care, în final, să ducă la materializarea dorită.

România de ieri, ca și cea de azi și de mâine, a avut și are nevoie de o politică externă clară, sigură și durabilă, așezată pe temelii solide și bazată pe concluzii pertinente care iau în considerare, în primul rând, realitățile prezentului, tradițiile și învățămintele trecutului, precum și pe anticiparea tendințelor și mutațiilor conturate sau prezicibile a se produce în viitor, în sfera relațiilor internaționale "dans tous les azimuts".

Numai pe asemenea fundamente puteau evita slăbiciunile - mai ales pe planul eliminării spiritului defensiv și eșecurile înregistrate prin nenominalizarea primirii României în primul val în N.A.T.O., respectiv al țărilor din prima linie cu care Uniunea Europeană va demara negocierile de aderare, ca și semnarea și ratificarea unui tratat politic de bază, precum cel încheiat cu UCRAINA, clădit deliberat (!?), pe teza antinațională a "sacrificiului istoric" (!?), care ignoră perenitatea Dreptului istoric asupra teritoriilor românești încorporate prin forță și anarhism în componența statului vecin. Aceste carente n-au fost singurele pe scena politicii externe post decembriste. Menționăm gafele de sorginte prezidențială sau ale fostului ministru de externe, A. Severin, la Consiliul Europei, când era parlamentar, și s-a pronunțat împotriva primirii Rusiei în organizație și ulterior pentru suspendarea Turciei din aceeași organizație etc., ca să nu mai vorbim de radicala și neproductivă antrenare a fostului suveran în demersuri diplomatice. Aceste stângăcii, greșeli și gafe cu consecințe defavorabile României pe termen scurt, mediu sau lung își au originea, printre altele, în faptul că în ultimii opt ani activitatea de politică externă - și înainte de toate dimensiunea ei primordială, diplomația - au fost apreciate ca domenii la care se pricepe toată lumea.

Tot mai multe formațiuni politice și civice, parlamentari și deservenți ai mijloacelor de comunicație în masă etc. fără a avea calificarea profesională necesară sau tangentă cu zona de o mare complexitate și sensibilitate a politicii externe și implicat a diplomației, se pronunță cu o dezarmantă superficialitate în cele mai diverse probleme ale acestui domeniu vast și de mare responsabilitate. Din cauza acestei concepții periculoase am ajuns să avem un ambasador monarhist și al "golanilor" la Paris, un profesor la un liceu dintr-un oraș, președinte al Comisiei de politică externă a Camerei, un regizor de film, președinte al Comisiei de politică externă a Senatului, un preot conducător al delegației parlamentare române la O.S.C.E. și multe asemenea anomalii, precum și disfuncționalitatea în realizarea acțiunilor întreprinse.

Pe aceeași linie se înscrie acum și intenția actualului ministru de Externe, Andrei Pleșu, care recunoscând că este un domeniu nou, pe care nu-l cunoaște și are nevoie de timp pentru a se pregăti, documenta și familiariza cu activitatea specifică a M.A.E., declară totodată, cu o neîngăduită ușurință, că se impun "schimbări în structura organizatorică și de personal". Pe ce bază a ajuns la această concluzie dacă nu cunoaște nici M.A.E. și nici particularitățile muncii diplomatice? Iată un veritabil paradox!

Diplomația românească, având rădăcini adânci în străfundurile istoriei și poporului nostru bimilenar, trebuie să se inspire din pildele strălucite ale trecutului - care au contribuit deseori hotărâtor la supraviețuirea neamului și a vitei strămoșești - și să slujească în orice împrejurare interesele supreme ale patriei, care au prioritate absolută și necondiționată.

Totul însă făcut - cum ne povățuia marele NICOLAE TITULESCU - ținând permanent seama de adevărul potrivit căruia "în viața internațională, nu ești stimat, în realitate decât în măsura în care știi să-ți aperi drepturile". Și am adăuga noi, în respectul deplin al legalității internaționale, de către toate statele, fără nici o excepție.

Promovarea unei asemenea politici diplomatice se poate realiza numai de către diplomați devotați și pasionați activității de mare răspundere în acest domeniu. Această exigență primară reclamă personal temeinic pregătit, cu personalitate și prestață, fără complexe inhibitorii, și nu în ultimul rând, invulnerabili la influențe nocive și tentații de orice natură, compromițătoare în țară și străinătate. Diplomații trebuie deci, să fie profesioniști în cel mai înalt grad, slujitori infatigabili ai interesului național; să aibă un comportament demn în orice situație, oricât de grea ar fi aceasta la un moment dat, și mai presus de toate să aibă o conștiință fără fisuri, știind că cineșta și onoarea de a se afla în serviciul politicii externe a României nu pot face obiectul nici unui târg, pentru că acestea n-au echivalent material; sunt de neprețuit.

După revoluția din decembrie 1989 toți titularii Ministerului de Externe au simțit nevoia de a se "evidenția" prin schimbări, atât în pregătirea și realizarea acțiunii diplomatice, o nouă filozofie a acestei activități, cât și în structura organizatorică și, implicit, în mentalitatea diplomaților. Nici domnul Andrei Pleșu nu face o excepție. Iată concepția sa: "este nevoie de un nou tip de diplomatie, de un limbaj nou (!?), de o nouă mentalitate".

Pentru că actualul ministru al diplomației românești a mărturisit că nu are experiență în acest nou sector de activitate umană, ne surprinde ușurința cu care a "stabilit" și enunțat diagnosticul său.

Și iată de ce.

Viata internațională, tradițiile și practica diplomației românești au învederat câteva adevăruri perene, pe care le supunem atenției domnului Andrei Pleșu, în speranța receptării lor cu atenția cuvenită, urmată de măsuri corespunzătoare.

1. În politica externă nu se operează cu măsuri, reguli, criterii și instrumente specifice științelor exacte;

2. Doctrina în acest domeniu cuprinde o suită de obiective, priorități, scopuri, și mijloace subordonate unei finalități precise pe termen scurt, mediu și lung;

3. Principiile, regulile și înțelegerile internaționale în domeniu sunt interpretate și aplicate numai în funcție de interesul național al fiecărui stat, deși toți participanții la viața internațională le evocă și invocă, deseori aceste interpretări sunt foarte divergente, chiar contradictorii și opuse;

4. Normele de conduită în raporturile bi și multilaterale - ca regulă și

în fapt - obligatorii pentru statele mici și mijlocii, cu varianta țărilor sărace (subdezvoltate cu deosebire), dar facultative (!?), deși nu se recunoaște din motive lesne de înțeles, pentru marile puteri, comportament frapant pentru statele membre permanente ale Consiliului de Securitate. Din partea acestora fătămicia este la ea acasă: se proclamă supremația "Forței Dreptului", dar în fapt ele operează cu "Dreptul Forței"; se declară solemn și repetat, de exemplu, angajamentul pentru dezarmare de către marile puteri, dar comunitatea internațională constată, cu stupefacție și consternare, că aceleași state își dezvoltă permanent, sub aspect calitativ în mod prioritar, potențialul războinic distructiv și, tot acestea sunt principalele țări exportatoare de mijloace și tehnică militară, încurajând, interesat sau nu, conștient sau nu, apariția și menținerea unor focare și stări conflictuale armate;

5. Marile puteri, izbitor și arogant, chiar abuziv, S.U.A., au întotdeauna (!?) "dreptate" în poșida deselor injustiții săvârșite cu nonșalanță și în dispreț evident al legalității internaționale;

6. Nici un stat, cele mai mari în primul rând, nu acordă dezinteresat ajutor politic, diplomatic, material și moral altui stat; acest sprijin este numai aparent și înșelător generos, principal și umanitar. Fără excepție, asemenea ajutoare sunt "amortizate" cu vârf și îndesat, pe termen scurt și mediu, aducându-le "generoșilor" foloase multiple: economice, financiare, politice și militare;

7. Dacă în politica internă anumite măsuri, hotărâri și acțiuni greșite pot fi amendate, corectate și eliminate, în politica externă aceste posibilități nu există și, în consecință, gafele, imprudențele și erorile se plătesc. De aici și specificitatea activității, responsabilității și pregătirii persoanelor care lucrează în această zonă dinamică, a nisipurilor mișcătoare și evoluțiilor imprevizibile;

8. Înainte de a acționa în spațiul infinit al relațiilor internaționale trebuie să te asiguri de o documentare cât mai completă - pentru că rareori există posibilitatea cunoașterii desăvârșite a partenerilor sau adversarilor și intențiilor acestora: poziția reală ce o vor adopta, scopul final urmărit, mijloacele de care dispun și modalitățile de realizare, eventuale gânduri ascunse, sprijinul pe care contează pe plan intern și internațional etc.;

9. "Politica nu are inimă, ea nu are decât cap", cum recunoștea NAPOLEON BONAPARTE, cugetare valabilă atât pentru politica internă, cât și pentru cea externă;

10. "Pacta sunt servanda" (tratatele trebuie respectate), care constituie o regulă fundamentală de conduită în relațiile internaționale, este încălcată adeseori. În practică se constată adesea că "înțelegerile internaționale sunt respectate și se aplică numai atunci când interesele părților semnatare coincid, ca interpretare și finalitate." Din păcate, istoria ne furnizează numeroase cazuri de derobare dureroasă, chiar cinică și sfidătoare, de la această regulă de comportare;

11. Pentru statele mici și mijlocii este obligatoriu să întrețină, pe cât posibil, relații normale de bună vecinătate, cu țările limitrofe;

12. Țările mici și mijlocii trebuie să-și asigure, pentru situații extreme, sprijinul cert al cel puțin unui membru permanent al Consiliului de Securitate O.N.U., pentru a evita evoluții de felul celor produse în spațiul fostei R.F.S. Iugoslavia, în anii 1991-1992;

13. În politica externă românească, și implicit în câmpul diplomației, n-au ce căuta aventurieri, oameni puși pe

Un anabasis prelungit

Cu greu astăzi, și asta nu din cauza puținătății izvoarelor, ne putem apropia și mai ales, alcătui și reface într-o singură imagine cât mai completă, miracolul de har, pricepere și abnegație al generației întregitoare de țară, făuritoare de Românie întreagă și rotundă. Cu siguranță că războaiele au creat întotdeauna situații limită pentru țările participante. Prima conflagrație mondială va rămâne în eternitate nu numai prin finalul ei benefic pentru noi, ci și un exemplu mirific al unei concentrări de personalități pe care soarta i-a adus martori și făuritori ai visului milenar. Dar nu numai ei. Conștiința de neam și aceea a sacrificiului au purtat-o toți, de la ostași ce au trecut în coloane, tăcuți, punctele de frontieră blestemată în noaptea de 15-16 august, până la cei ce în imensitatea Siberiei strângeau rândurile voluntarilor ardeleni sau bucovineni, spre a ajunge din nou - armistițiul impus de la Buftea era deja semnat - în linia întâi în Franța în ultimul an de război.

Revoluția din februarie 1917 - în fond adevărata revoluție care a distrus temelile instituționale ale imperiului țarist - cu corolarul ei din toamnă, prin preluarea puterii de către Partidul Social Democrat Muncitoresc (bolșevic), urmate de ieșirea Rusiei din conflagrația mondială, au schimbat radical raporturile pe toate planurile, și în special militar și diplomatic, dintre regatul României și noua republică a Sovietelor, prima fiind obligată, în noile circumstanțe, fără ieșire, să ceară și să obțină un armistițiu cu Puterile Centrale (5 decembrie).

Revoluția bolșevică și intrarea în derută a celor două armate rusești de pe frontul românesc au creat nu numai grave dificultăți frontului românesc, dar și instituțiilor Regatului român. Față de noua situație și mai ales ținând cont de cursul nefavorabil al frontului de vest, Aliații s-au străduit pe de-o parte să rețină România în frontul activ al forțelor ce se opuneau Germaniei și Austriei, iar pe de altă parte, în urma Revoluției din octombrie 1917, să depună toate eforturile pentru crearea în sudul Rusiei a unor formațiuni antibolșevice, cât mai numeroase, născute și dezvoltate pe coloana vertebrală armată a regimentelor și diviziilor cehe, sârbești și românești. E drept că dintru început a existat un decalaj între planul diplomatic super-optimist și rupt de realitate și cel analizat de Conferința interaliată de la Versailles din decembrie 1917, prezidată de mareșalul Foch.

În hotărârile care s-au luat acolo, sugerate în mare măsură de generalul Henri Mathias Berthelot, se preconiza concentrarea tuturor elementelor anticomuniste în jurul Armatei române (în special în jurul regimentelor de voluntari ardeleni), crearea de urgență a unei Comisii Interaliată de Aprovizionare a acestei armate la Odessa, menită să aprovizioneze atât populația civilă cât și armata de intervenție, alcătuirea unui plan de operațiune care să facă joncțiunea cu elementele antibolșevice din Ucraina, cu Armata naționalistă ucraineană și cu nucleele în formare ale forțelor antibolșevice din Rusia de sud-est.

Pentru românii din corpul de voluntari surprinși de armistițiul încheiat cu puterile centrale situația devenise nespus de gravă. Ei puteau să fie oricând considerați trădători față de puterile centrale și tratați ca atare. De aceea Marele Cartier General Român hotărăște ca numeroși ofițeri să treacă în rândurile armatei regale române pentru acoperire. Majoritatea însă, trupe, subofițeri și câțiva ofițeri încearcă și reușesc să părăsească România și să continue lupta împotriva puterilor centrale. În acest sens, la Chișinău și la Iași, cu asistență franceză, se va înființa un comitet însărcinat cu concentrarea și dirijarea voluntarilor bucovineni și ardeleni către orașul Samara pe Volga.

Între timp, o nouă conferință la Paris îi atribuie generalului Berthelot noi sarcini în cadrul unei departajări de obiective și teritorii între Anglia și Franța, prima urmând să supravegheze teritoriul multietnic al Caucazului, ca și căzăcimii de pe Don, francezilor rămânându-le misiunea de a coordona mișcările antibolșevice din Ucraina, Crimeea, Basarabia. Precipitarea evenimentelor și în special recunoașterea Radei ucrainene prin Pacea de la Brest-Litovsk a modificat substanțial atât planurile optimiste ale Franței și Angliei, dar mai ales destinul regatului României, guvernul român refuzând să se supună cererii marilor săi aliați de evacuare pe teritoriul fostului Imperiu Țarist. O dată întrucât în plină iarnă nu se punea problema evacuării a peste un milion de oameni din armată și administrație, iar teritoriul unde ar fi urmat să se adăpostească guvernul în exil nu prezenta garanții și încredere. Un alt argument era și faptul că un refugiu al dinastiei regale peste granițele României ar fi oferit puterilor centrale - cât și germanofililor de la București - motive temeinice și ocazia fericită de a o înlocui. Evident că refuzul guvernului român de a accepta părăsirea teritoriului a stârnit un val de dezamăgiri și proteste în cabinetele de la Paris și Londra, iar

Clemenceau (*Tigrul*) și-a manifestat tăios totala dezaprobară față de eventualitatea unui armistițiu, acuzându-l chiar pe reprezentantul Franței la Iași, Saint-Aulaire, că și-a depășit mandatul.

Eșecul constituirii unui front aliat în Ucraina și în special a unui front puternic antibolșevic, susținut de un guvern hotărât la Kiev, ca și perspectiva unui armistițiu iminent a dus la acutizarea relațiilor între Iași și aliați.

Cu toate că reprezentantul Franței transmitea Parisului că "este absurd să cerem României, în izolarea și primejdia în care se află, să lupte până la ultimul om când se decizează angajamentele făcute față de ea și când nu i se poate promite nici un ajutor în cazul retragerii în Rusia", iar într-o declarație la care s-a asociat și Wopicka și Fasciotti se menționa că este: "o datorie a recunoaște întinderea sacrificiilor pe care poporul român și eroica lui armată, uniți în jurul mărinimosului lor rege și al guvernului lor, le-a răbdat cu atâta credință pentru cauza comună a României și a Întelegerii". Clemenceau însă nu putea accepta *stingerea* pe un front - singurul pe Est - ce reținea peste 45 de divizii ale Puterilor Centrale, divizii ce se puteau întoarce oricând împotriva aliaților pe fronturile din Vest. Pe de altă parte, pus în fața unei realități care devenea pe zi ce trecea mai evidentă și legat în permanență de cercurile Palatului și de primul ministru Ionel Brătianu, Berthelot aviza și el, că o retragere a armatei române peste Prut este practic imposibilă, adăugând că "desigur, nu ne putem da acordul la semnarea păcii de către România... și trebuie să recunoaștem faptul că armatele române și-au făcut datoria cu curaj și loialitate, că România a cedat din cauza unor împrejurări critice, și independent de voința ei. Și în aceste condiții, aliații consideră tratatul de pace impus de germanii și neavenit".

La sfârșitul lunii ianuarie 1918, sub pretextul că s-au produs modificări ale armistițiului, Mackensen somează Guvernul Român să se prezinte la noi tratative. Nota avea un caracter ultimativ și într-adevăr, cercetări memorialistice de ultimă oră au scos la iveală pregătiri fără echivoc în vederea declanșării unei noi campanii militare. Generalul Lupescu, delegat al Comisiei militare, la cunoștință că în termen de patru zile trebuie să revină la Focșani (locul tratativelor), întrucât Comandamentele Supreme Aliate (vezi Centrale) sunt nevoite să aștepte acum, în orice caz, intențiile viitoare ale Comandamentului Suprem și ale guvernului român. Ultimatumul dat a creat pe plan politic un

adevărat cutremur, întrucât a dus imediat la destrămarea guvernului de uniune națională Brătianu - Take Ionescu, ultimul considerând că în virtutea obligațiilor pe care ni le-am luat față de puterile Antantei, orice tentativă de a încheia o pace separată trebuie respinsă. Celălalt, Brătianu, adversar al unei păci imediate, se pronunța pentru deschiderea unor tratative - de comun acord cu aliați - care, pe de o parte, să salveze România pe moment, iar pe de altă parte, să temporizeze cât mai mult negocierile cu dușmanul în speranța certitudinii că în curând Austro-Ungaria va intra în criză iar frontul din vest se va prăbuși după intrarea Americii în război împotriva Germaniei. Era glasul nu numai al rațiunii politice, dar și al politicianului patriot și moral: "Conștiința mea nu-mi îngăduie să dau ordin armatei să se bată, iar noi, regele și guvernul să fugim".

Situația disperată a României înconjurată din toate părțile de dușmani și fără perspective de ajutor direct și imediat l-a silit pe Brătianu să-și dea demisia, fiind înlocuit de generalul Alexandru Averescu, într-un guvern ce avea menirea să ofere Puterilor Centrale siguranța că regatul României înțelegese că a pierdut partida.

În 8 februarie 1918, după ce se epuizaseră toate încercările de mediere între cei doi mari oameni politici ai României, generalului Averescu, fostul comandant al Armatei a II-a, i s-a încredințat formarea noului guvern în care erau desemnați oameni ce nu făcuseră parte din nici o formație politică sau chiar din nici un guvern. Alegerea sa, se pare, s-a bucurat de o dublă motivație: în primul rând, generalul, prin prestigiul său în armată, putea să zăgazuiască curentele pacifiste ce începuseră să apară, în special în rândurile ofițerilor superiori, mobilizându-i pe toți în jurul ideii-crez că lupta nu a fost abandonată decât temporar și că atunci când condițiile vor fi prielnice, vom trage din nou sabia din teacă. Un ultim argument se insera în zona subiectivă a relațiilor. El cunoșcuse personal pe mareșalul Mackensen la Berlin, iar relațiile sale cu generalul Henri Mathias Berthelot, reprezentantul Misiunii Militare Franceze nu fuseseră din cele mai cordiale! Oricum, prin cele trei Consilii de Coroană ce au urmat (2, 3 și 4 martie) România va fi obligată în împrejurări tragice, să accepte condițiile unei păci gândite și elaborate de un mănunchi de oameni politici pentru care interesul național era mai presus de orice cuvânt sau angajament extern!

Radu Ciuceanu

Particularitățile și exigențele politicii externe

căpătuiată și cei cu grave carențe de caracter, indivizi funciar superficiali și obsedați de parvenire, prin orice mijloace;

14. *Diplomația se desfășoară pe un teren minat și plin de capcane; în această arenă nu există prieteni absolut sinceri și dezinteresați, ci numai aparent prietenoși; în relațiile internaționale nu se operează nici cu categoria prieteni, și nici a dușmanilor eterni, pentru că viața și istoria atestă cu puterea faptelor neîndoielnice, că lumea este supusă intereselor și mișcării, cu însoțitorul lor permanent, neprevăzutul;*

15. *Zona diplomației românești trebuie să respingă tentația facilului, improvizației, provizoratului și experimentului. Numai o solidă și perpetuă pregătire specifică, dublată de o vastă cultură, de verticalitate comportamentală și simțul nobil al datoriei sacre față de țară și de popor - nu, nu este deloc un slogan perimat! - stăpânirea artei creării de relații utile și a întreținerii acestora, știința și măiestria conducerii dialogului potrivit scopului final urmărit, spirit de observație și rafinată capacitate în utilizarea diverselor situații, probleme, aspecte și nuanțe,*

șiretenia ascunderii gândurilor și abilitatea canalizării discuțiilor spre țelul propus, neostoita preocupare pentru o continuă îmbogățire a fondului documentar propriu, reprezentă cerințe strict necesare pentru a fi un diplomat avertizat și un interlocutor respectat. Diplomația autentică este incompatibilă cu viziunea unei activități de vacanță turistică, cu viața de huzur și aventură, cu absența răspunderii în profesie. Câmpul diplomației coincide cu întinderea planetei noastre. Aceasta înseamnă Paris și Dacca; și Washington și Ulan Bator; Londra și Kabul; Roma și Bangui; Viena și San Salvador etc. etc.

16. *Un adevărat profesionist în domeniul politicii externe în general, și al diplomației în special, dacă nu vrea să se compromită și dacă se respectă pe sine, dar și responsabilitatea primită, trebuie să se considere un perpetuu învățăcel, receptiv în orice moment le nou, gata să ia în calcul și atitudinea concesiivă și să realizeze limita ei neprejudiciabilă; să aibă intuiție previzională, să nu fie rigid sau pătimăș, ori, și mai rău, fanatic, pentru că atunci va fi cu siguranță izolat și va deveni un ratat,*

piezând orice audiență și influență; echilibrul comportamental și discernământul analitic multidirecțional, capacitatea de a face conexiunile necesare între evenimente, poziții și scopuri, putere de muncă și disponibilitatea la efort și auto perfecționare sunt, împreună cu toate celelalte exigențe, condiții sine qua non ale reușitei;

17. *Unui diplomat îi este interzis să se laseze în declarații, aprecieri și acțiuni inamicale la adresa țării gazdă; de asemenea nu are voie să facă promisiuni care-i depășesc atribuțiunile și pentru care nu are acoperire și posibilități de respectare;*

18. *Cunoașterea a cel puțin două limbi de circulație internațională, și, de dorit, limba națională a statului gazdă, căci nimic nu sensibilizează mândria autohtonilor decât strădania de a comunica cu ei în propria lor limbă, semn al prieteniei și respectului manifestat față de țara și poporul respectiv.*

Creдем că aceste sumare și, evident, incomplete considerații, pot genera reflecții și reconsiderări benefice asupra unui domeniul vital de activitate pentru orice stat, deci și pentru statul român postdecembrist.

Luarea în considerare a particularităților și cerințelor politicii externe în complexitatea ei, și a zonei diplomatice ca

instrument principal de manifestare și acțiune, este un imperativ al zilelor noastre când tot mai mulți neaveniți formulează iresponsabil și incompetent pretenții, aprecieri și declarații de intenție, ce pot aduce grave prejudicii interesului național.

Nu avem dreptul să uităm nici o clipă că România este unică, iar politica sa externă nu poate fi decât tot una singură, adică națională. Diplomația este chemată să lucreze numai în spiritul și litera acestui deziderat fundamental. Suprapunerea dintre gând și acțiune este ideală.

Responsabilitatea și competența în cel mai înalt grad previn acțiunile nechibzuate, superficialitatea și abordările emoționale, inclusiv cele cu iz electoral, care nu pot fi decât dăunătoare și contraproductive, adică opuse interesului național autentic.

Toate acestea - potrivit practicii internaționale - presupun evitarea folosirii ușuratică a aprecierilor superlative cu privire la stadiul relațiilor bilaterale sau ale unor relații de politică externă întreprinse. Mai multă parcimonie se impune în demersurile României pe plan internațional pentru a avea o marjă de manevră.

Mircea Manea

Justiție și politic

"Cred că singura justiție este cea privată. Cât despre cea publică mă întreb dacă există cu adevărat." (Borges)

Cu gândul la ideea de justiție, este aproape imposibil de a nu avea în minte de îndată, claritatea acesteia la acea originară celulă socială europeană, microgeografică dar și invers proporțional macrospirituală: lumea elenă. Pentru ei justiția era divină sau omenească. Iar înțelesul nu era pe măsura coloritului imaginativ religios al comunității, ci pe măsura unei morale sociale, a unui respect al vieții publice, a organizării sociale și politice și mai ales pentru respectul justiției, indiferent de caracterul immanent sau teluric al acesteia.

De atunci, istoricește putem spune că neutralitatea ochilor acoperiți și echilibrul celor două talgere ale balanței, nu fac decât să fie cu fiecare ceas în plus, mai nestabile, capricioase și în serviciu comandat înclinat. Chiar marele model al dreptului roman, așa de echilibrat în ale lumescului și înzestrat cu pragmatismul olimpic imperial al cuceritorilor, nu face decât să rezolve ordonat și organizat problemele unui social dat, indiferent la condiția omului și destinului său, orizont în care sclavia reprezintă firescul. De aceea marele său moștenitor peste veacuri, codul civil napoleonian, posterior marii revoluții, va avea o atât de largă acceptare internațională, în societăți în care relația om-social este mult umanizată, fără a se dovedi acoperitoare și contemporană cu fața realităților și nevoilor socialului în evoluție. Față de justiția vechei Elade și chiar romane ceea ce se poate reține ca fiind definitor în contemporanul nostru pentru caracterul justiției, este spiritul disciplinator, stufos specializat și dominator coercitiv. *Spiritul ideal educativ, simplificator până către actul civic just, practic, aproape administrativ, devine tot mai îndepărtat.* Este în mare măsură firesc să fie așa, având în vedere creșterea istorică a complexității sociale. Totodată funcțiunile juridicului, ale justiției, mai ales în ceea ce ne place așa de mult să numim "statul de drept". Imixtiuni marginale încep să fie tot mai mult surse și generatoare, altele decât dreptatea. Motivația care ține de firesc, este ușor de urmărit:

- Multitudinea și complexitatea legilor. Pentru o societate de structură tehnică informatică, ideea de drept este aproape criptografică prin varietatea, analiza spiritului și ideii de lege și stocări jurisprudențiale;

- Această nouă dimensionare gigantescă aduce implicit după sine o uriașă remodelare și complicare a caracatiței cenzurilor procedurale;

- Calitatea discursului juridic în aceste condiții, dialogul profesionist se obscurizează pentru înțelesul comun, până la a nu-și recunoaște ca titular de drept, expresia adevărului (cum spune un proverb indian, "Cu cât maimuța se cațără mai sus, cu atât își arată fundul mai bine");

- Calitatea actului, deciziei judecătorești, pentru a ocoli nonevidența, fie rezultând din probe supraalambicate, din opacitatea generațiilor de legi suprapuse cu rădăcină comună, devine fie extrem de rigidă și limitativă, fie prolixă și neîntemeiată. De reținut că ne-am referit numai la actul decizional judecătoresc, absolut de bună credință.

Toată această minidemonstrație despre relativa dreptate și relativizarea tot

mai accentuată(și în măsura vitezei de transformare social-politic-civilizație, tot mai accelerată) a dreptului, a actului de justiție, pentru două motive:

I. Gravitatea influențării și determinării actului de decizie judecătorească de către unul din cei mai nocivi factori de parazitare a audienței sale și anume influențarea lui de către politic;

II. Și în al doilea rând, pentru a constata că această tendință de relativizare a dreptului, se reflectă în ramura celui internațional, datorită coordonatelor de evoluție ce pare că se impun în prezent, internaționalizare și globalizare, și care tind să ghiloteze însăși existența acestui drept internațional.

1. Așadar, mai întâi despre imixtiunea politicului: dezideratul de a crea justiției un teritoriu sacru al ei, un "no land" din interiorul căruia judecătorul să poată să-și lămurească întreaga informație, care să-i permită ca *liber*, prin așezarea ei în conținutul și prevederile legii, să efectueze actul de dreptate, a existat din toate timpurile, dar s-a consacrat după Constituția Statelor Unite și după Revoluția Franceză în principiul de drept al separației puterilor în stat, prezent apoi în toate constituțiile ulterioare. Cu aceasta se pune capăt influenței politice de drept divin al monarhiilor și de drept social al seniorilor sau reprezentanților clemului. Caracterul ideal al principiului este greu să nu fie recunoscut, dar ceea ce este esențial, mai ales acum la capăt de secol XX în care am văzut poate mai degrabă încălcarea lui - este că sensibilitatea și echitatea judecătorească la contactul cu politicul (noi nu ne-am propus aici și relația cu economicul) a devenit aproape disolutivă. Și ceea ce este și mai grav, în fața opiniei publice, adică subiecți de drept, care o recunosc, o afirmă și incriminează, o detestă, ea își continuă drumul ca un buldozerist legat la ochi. Că este așa se vedește în această simplă întrebare pe care să ne-o punem fiecare: câți magistrați au avut curajul să se autorecuze? Nu în cei 50 de ani de comunism, când regula era disciplinată absolut, dimineța președintele secției cerea indicațiile sectorului respectiv de partid, dar măcar în cei 10 ani începând din 1989 încoace.

Nimeni nu va putea convinge pe vreun român înzestrat cu bun simț și o minimă inteligență, că acea condamnare în apel, de 18 ani dată lui Miron Cosma, (indubitabil comentată și condamnată de mass-media), nu era o replică perfidă la pacea de la Cozia. Ne-am întrebat atunci retoric: "A câștigat țara?" (Lumea Românească 35/1999), dar în răspunsurile noastre îngrijorate, această imediată revanșă nu era avută în vedere, deoarece întotdeauna suntem dispuși să credem încă, într-un minim de respect față de justiție. Nu chiar cu ipocrizia lui "fiat justitia, pereat mundus", dar măcar convinși că nimeni nu are interes să compromită pacea socială. Premierul și ministrul de Justiție erau cei dintâi interesați să fie așa și totuși piesa a fost jucată fără ezitare și fără reflexie cu privire la consecințe. Cei care cred că revanșa de la Stoenești, organizată cu punct de start într-o hotărâre judecătorească, reprezintă ultimul act al unei narațiuni cu "vendete" se înșală. Asigurată sau nu de imixtiunea politicului, oricând unui magistrat i se poate cere de către conștiința lui, refuzul de a împărtași o nedreptate, cu atât mai puțin să o comită. Legea e aspră nu numai pentru cel căruia i se aplică, dar și pentru cel care o aplică,

deoarece magistratul aparține unei caste de onoare și legământ, care nu se supune slăbiciunilor momentane ale păcatului.

Să credem că sunt efecte reflexe ale faptului că în prelungire după 1989, au oficiat aceiași lupi îmbrăcați în robe noi? Sigur că aceasta reprezintă un important component de toxicitate pentru o magistratură revolută și renăscută de tinerețe și prospețimea noilor oficanți, dar când te uiți bine și trebuie să constăți că sub adierea vântului politic pădurea întreagă se clatină în aceeași parte și aceeași legănare, nu poți să nu fi speriat, descurajat și neîncrezător în posibilitățile de redresare și așezare în drepturile și obligațiile de a treia putere în stat.

2. Față de acest principiu al aproape tuturor statelor constituționale, separația puterilor în Stat, dreptul internațional, disciplină a secolului XX, în forma supremă constituită a organizației Națiunilor Unite (O.N.U.) care cuprinde aproape toate statele globului, încearcă să mimeze o structură asemănătoare. Pornind de la o constituție care ar fi Carta O.N.U., s-ar putea distinge o componentă legislativă reprezentată de Adunarea Generală O.N.U., un executiv cu drepturi inegale ale guvernanților, constituit în Consiliu de Securitate O.N.U. și o putere judecătorească de structură vag definită și reprezentată de o clorotică Curte Internațională și represive tribunale internaționale. Nu uităm să menționăm că această structură apărută cum arătam în secolul nostru, succede unei alte experiențe de drept internațional, respectiv cea a avortatei Ligi a Națiunilor și se naște din gândirea undeva în Atlantic a două personalități politice și istorice, una reprezentantă a celei mai puternice și competente puteri coloniale, Churchill, produsul maxim al imperialismului anglo-saxon și Roosevelt, președinte al S.U.A., purtând aura salvării economice din criza 1929-1930 a colosului federal, dar și conștiința că a sosit vremea înlocuirii ierarhiilor coloniale. Această personalitate care va da sens de curgere istorică în a doua jumătate a sec. XX, va înlocui conținutul dominației în statut colonial, relievă a vechiului drept al celui mai tare, de până în secolul XX, cu dominația economică a piețelor mondiale. O formă mai subtilă și ipocrită a controlului cvasi-colonial, la scară planetară, prin mijlocul mult mai penetrant și perfid al economicului și capitalului.

Cu această gândire inspiratoare, la terminarea celui de al doilea război mondial, în entuziasmul necontrolat al statelor ieșite mai mult sau mai puțin debusolate din drama războiului, O.N.U. s-a născut ca un simbol al libertății și păcii viitoare și s-a instalat desigur ca sediu alături de statuia Libertății, cu contribuția ultrageneroasă, de început a gazdei S.U.A. Legea absolută care i s-a dat, a fost **democrația**. (La început cu un conținut de largă acoperire socială, care arma să devină foarte repede o democrație în condițiile economiei de piață, iar etalonul acesta a fost clamat aproape 50 de ani, deși istoric în această perioadă s-au întâmplat:

- un continuu "război rece" (aparent ideologic, real o tragică ocazie pentru încălcarea dreptului vital la libertate a sute de milioane, chiar miliarde de oameni).

- nenumărate "războaie calde": Coreea, Vietnam, Indochina, Malvine, Irak, Iran, ș.a. foarte recent, pulverizarea a ceea ce a fost statul iugoslav, unul dintre fondatorii O.N.U., împreună cu alte multe state a ideii și fundației de "lumea a treia".

- nenumărate forme de dictaturi - africane, asiatice, sud-americane - și o mare cortină de fier europeană în spatele căreia mai mult de 130 milioane de europeni au suportat toate formele de încălcare a libertății.

În toată această epocă s-a vorbit în numele democrației, iar dacă pe de o parte rezultatele stricte sunt cele mai sus enumerate, nu putem, nu trebuie să nu inventariem traseul economic al aceluiași parcurs, în același timp istoric. Atunci va trebui să luăm în considerație un prezent cu o economie de piață dezvoltată astfel:

- o zdrobitoare creștere economică a S.U.A., cu o dominație a capitalului său și sistemului bancar mondial, cu sucursale disciplinate în clubul economic european U.E.O. cu veleități și realizări fragile - și cu doi piloni economici de reazem în această ordine economică, care sunt foștii învinși ai războiului Germania și Japonia;

- o rivală politică, Rusia, aproape prăbușită economic, dar pe care marele câștigător nu o poate ruina câtă vreme deține încă o forță militară de luat în considerare și atunci încearcă o domesticire economică;

- un experiment politic-economic *sui generis* pentru aproape un miliard și jumătate de oameni: China. *Sui generis* deoarece reprezintă o economie concurențială în plan de piață mondială, dar dirigist-liberală în interior;

- și în fine, o lume a treia cu economii de la anemic până la infometat, cu economii dirijate fie direct prin dominare politică, fie prin menținerea în studiul de dependență economică prin capital și dirigism din exterior.

Pentru cei care în terminarea celui de al doilea război mondial au crezut într-o lume a viitorului mai dreaptă și mai dispusă la toleranța unui drept internațional, pentru cei care au văzut în O.N.U. casa acestei dreptăți și agora unde viața acestei planete va fi condusă, după legea supremă a democrației și judecată cu echilibrul dreptății, sfârșitul de secol și începutul de mileniu, dacă este să-l privim numai prin binocul întors al istoriei, focalizat pe "momentul Iugoslavia", ne este de ajuns pentru a nu mai avea asemenea năzdrăvane speranțe. Numai pentru concludia pe care trebuie să constatăm că se impune, că a trebuit intervenția celor două state condamnate de antidemocrație și execrate ca atare: Rusia și China, pentru a se reintra într-o aproximativă și formală legitimitate O.N.U., că o agresiune a unui stat suveran a fost posibilă în afara legii, chiar dacă agresorul se numește N.A.T.O. și că s-au folosit limbaje și scenarii care să distragă și să împiedice condamnarea internațională a agresorului în conflictul din Iugoslavia, toate acestea ne fac să intuim justiția viitorului planetei *globalizator internaționalizante*.

Am susținut și altădată (v. Lumea Românească nr. 30/1998) că economicul degradează și viciază politicul, dar de acum înainte va trebui să deschidem foarte bine ochii la politicul corupt care deturbează și pervertește justiția, fapt care poate să schimbe destine istorice până la dispariție. În internațional, să fie dreptate, ca să nu dispară lumea statelor și civilizațiilor care au drept la viață.

Radu Cioroianu

Lumea culturală

De pe plaiuri transilvane călătorind în Africa

(urmăre din numărul anterior)

Rețin atenția în mod deosebit aspectele legate de obiceiurile, îndelnicirile și credințele triburilor întâlnite ce întregesc cadrul exotic al acestui periplu. Dintre ocupații, cele mai răspândite și practicate erau vânatoarea și pescuitul efectuat de siluci cu ajutorul unor luntri lungi făcute din copaci scobiți. Înnoptând într-un sat pescăresc din zona mlăștinoasă, Binder scrie că locuințele pescarilor constau din niște găuri săpate în pământul unei mici înălțimi numită Gabet-el-Saeadin.

Pe parcursul descrierii sale se întâlnesc și oarecari relatări de ordin toponimic din care se poate observa că denumirea unor locuri deriva din numele aparținând regnului animal ori vegetal: Popasul bivoliilor (Murach¹-ul-Germus), Pășunea leului (Murach-il-effet), Râul girafelor (il-Seraff), Copacul schimbului (Schinder-il-Gejar), Copacul odihnei (Schinder-il-Megil) etc.

Uneori se dau chiar informații de ordin meteorologic cum ar fi că în Sudan, vremea ploioasă ține cam trei luni de zile începând de prin mijlocul anului, fapt constatat de el și cu ocazia drumului de întoarcere din iunie 1861, când, în apropierea Nilului, erau zilnice ploi îngrozitoare care nu îngăduiau să se aprindă nici un fel de foc, așa încât trebuiau să se mulțumească înfrigurați și însetați doar cu hrană rece.

Informațiile farmacistului sebeșan au contribuit prin noțiunea de nou și elementul de specificitate zonală la întregirea cunoștințelor existente în acea vreme, referitoare atât sub aspectul geografic, cât și al populației târâmurilor continentului african și Orientului apropiat. Concomitent se desprind și unele relatări sociale cum sunt cele de ordin administrativ și al diferențierilor de clase subliniate prin culorile pielii. Astfel, într-una din seriile lunii noiembrie a anului 1860, vasele ancorază pentru noapte lângă un sat foarte mare *Halet Kaks* împărțit în cel puțin 80 de cătune care aveau o conducere unică. În toila nopții sare speriat din somn fiind trezit de tamtamul de război al negrilor și luând arma în mână iese afară, crezând că aceștia îi vor ataca, dar cum i se spune că toată gălăgia se datora unui ritual de înmormântare, coboară însoțit de 50 de oameni înarmați în mijlocul băștinașilor care-l conduc la șeicul lor. Văzându-l pe Binder, acesta se scoală, îi întinde mâna și-l scuipează în obraz ca semn de bun venit, dar capătă deplină încredere în oaspetele său numai atunci când noul sosit îi confirmă părerea că turcul este rău (turk alloron), dar francezul e bun (luburendi lalui). Atunci încep dansul, constând din sărituri și salturi, care însă nu durează mult. După un timp se întoarce pe vas de unde în dimineața zilei următoare, vede sute de localnici înșirați de-a lungul fluviului făcând cu oamenii lui schimb de mărfuri dând păsări și bumbac grosolan contra sării, usturoiului și perlelor de sticlă.

Cu această ocazie Binder a observat că silucii erau toți lucioși, unii cu totul de culoare neagră, unși numai cu grăsimi, reprezentând clasa de jos, a săracilor, care nu aveau animale și deci nici cenușă de balegă cu care să-și presare corpul; alții, ciobanii, având culoarea pielii albă datorită faptului că foloseau cenușa alcătuită clasa de mijloc și, în sfârșit clasa bogăților, care erau roșii de oarece se pudrau cu pământ roșu amestecat cu cenușă peste stratul de grăsimi. În privința femeilor, face remarca general valabilă pentru toate

rinocer, capace de mâncare din foi de palmier, amulete arabe pentru bărbați (heigiab), narghilele și tabachere din nuci de cocos, fâșii de la mumiile din mormintele egiptene, scarabei sacri de la Luxor, ace pentru fardarea cu negru a sprâncenelor și a unghiilor, călimări și nisiparnițe din asfalt de la Marea Roșie etc.

Muzeul din Sebeș Alba adăpostește de asemeni: arme (măciuci, arcuți și săgeți), tolbe din piele și scuturi, precum și obiecte de îmbrăcăminte, podoabe de uz casnic și de cult.

Casa lui F. Binder din Sebeș

triburile că, întocmai bărbaților, umblau goale, fiind încinse numai peste coapse cu câte o piele crudă.

Altă dată un alt șef de trib este convins după multă ezitare și neîncredere în acest alb pe care nu-l cunoscuse înainte, să-l considere drept fratele defunctului Malzac. După ce îl măsoară pe Binder de sus până jos și i se adresează cu vorba "affot" îi înmânează o ceașcă de bostan umplută cu apă, după care, la un gest al său toți membrii tribului îngenunchează în fața oaspetelui, cerându-i să-i binecuvânteze. La îndrumarea unuia din ajutoarele sale, Binder, după ce scuipează în ceașcă, murmură câteva cuvinte și îi stropește pe fiecare cu apă.

Este însă incontestabil că partea cea mai importantă a contribuției lui Binder o constituie colecțiile de plante și obiectele de etnografie pe care le-a adus odată cu întoarcerea sa în Transilvania și pe care în cea mai mare parte, le-a donat muzeului din Sibiu. Dintr-un inventar al întregii colecții întocmit în 1903 de către Franz Michaelis, fostul ei custode, se constată că piesele de etnografie aparținând diverselor triburi și teritoriilor străbătute din Egipt și Sudan cuprindeau: pahare (cubaia chartid) și pocale din corn de

farmacistul sebeșan erau de excepție pentru Europa. Dintre cele 179 de plante aparținând la 54 de familii, Th. Kotschya arăta că 25 erau culese pentru prima dată, iar șase erau total necunoscute. După clasificarea lor, în denumirea latină, trei din aceste plante descoperite de Binder îi poartă numele prin adjectivul Binderianae.

Cele șase plante aparțin familiilor:

1. *Moreae: Urostigma Binderianum*, cel mai mare din zona Ronga, fiind denumit de băștinași "copacul elefanților";

2. *Combretaceae: Combretum Binderianum*, recoltată pe malul Nilului Alb între Gabah Schambil și Sakkadir. Înflorește în luna decembrie;

3. *Cucurbitaceae: Coccinia palmatisecta*, crește în ținutul Kitch din Etiopia;

4. *Papilionaceae: Indigofera Bideri*, culeasă de pe malurile Nilului Alb, din regiunea Noer, în 1861;

- *Indigofera capitata*, răspândită în ținutul Eliab pe Nilul Alb, între Gabah Schmbil și Ronga;

- *Glycina axilliflora*, din zonele fertile ale Etiopiei, la Adjab, între insulele șilucilor.

Tot de la Binder se mai dețin informații despre palmierul de ulei ca și despre copacul numit de etiopieni Lulu, arborele de unt, deoarece prin inciziile făcute în trunchiul său se scurge un suc lăptos, iar prin presarea fructelor, aborigenii obțineau o substanță untoasă ce devine consistentă la temperatura de 20° C.

Din colecția lui Binder se mai poate menționa și o ferigă acvatică din regiunea Nilului (*Filix ceratopterix*) folosită la mâncare ca și cartoful.

Din inventarul întocmit de Franz Michaelis rezultă că în ansamblu întreaga colecție cuprinde 447 piese etnografice și plante, semințe și fructe, cum ar fi cele de colușă din pustiu nubian, de palmier și fasole roșie din Sudan, hene, pentru vopsitul în roșu al unghiilor, tulpini de ambatsch, bambus etc. De altfel în 1873 colecția africană a lui Binder era prin bogăția și varietatea exponatelor ei comparabilă cu cele din Berlin și München.

Aruncând o privire retrospectivă asupra vieții și activității fostului farmacist sebeșan constatăm că, deși nu și-a putut desfășura activitatea profesională prin ținuturile străbătute, totuși, contribuția sa rămâne meritorie atât prin faptul că a completat informațiile de natură etnologică referitoare la acele popoare și triburi cu care a venit în contact pe timpul călătoriilor sale dar, mai ales, asemenea lui Martin Hönigberger, prin strângerea diverselor plante și obiecte, pe care donându-le, a îmbogățit în mod substanțial colecțiile unor muzee transilvănene.

Ionel Hozoc

¹ Murach - locul unde negrii, crescători de vite, se opresc cu vitele pentru pășunat.

Mărturii din infern

Prezentăm în acest număr relatarea unui refugiat de origine română din Uniunea Sovietică (mai precis din stânga Nistrului, din nou înființată Republică Moldovenească), un document în același timp cutremurător și revelator despre politica de colectivizare forțată pusă în practică de guvernul stalinist la începutul anilor '30. Este mărturia unui om care a cunoscut direct "binefacerea" regimului comunist, inclusiv deportarea în Siberia, contrară propagandei intense pe care sovieticii o realizau prin agenții lor, în special membri și simpatizanți ai Partidului Comunist și pe care mulți oameni, simpli sau intelectuali (vezi cazul Bernard Shaw) erau tentați să o creadă.

Dan Cătănuș

Frați Români din Țara Slobodă!

[...] Împreună cu alți români din statele Nizavertailovca, Glinaiia și Corotna, din Republica Moldovenească ne-am sfătuit să trecem în Basarabia slobodă pentru că nu mai era chip de răbdare, nevoia și chinurile pe care le sufeream de la bolșevici, care urmăresc:

1. - distrugerea noastră ca moldoveni și
2. - ca un norod care nu se bolșevizează.

Cu prețul vieții noastre și cu credința în D-zeu ne-am pornit cu toții în trei grupe spre granița Nistrului de unde numai 22 am putut să trecem pe malul românesc, iar ceilalți, o parte au fost împușcați, iar alții arestați, dar acei arestați dacă au scăpat neomorâți pe mal de gloanțele grănicerilor sovietici, vor muri degrabă de gloanțele călăilor de la G.P.U.

Frații noștri care trăiesc în țara slobodă, după cum văd, apoi aici e răi pe pământ, ei nici nu pot să-și închipuiească ce pătimește norodul din Rusia Sovietică. Ca să vă puteți închipui, dați-mi voie să vă povestesc viața mea, că ce am pățit eu pătimește tot norodul.

Tatăl meu socotit de bolșevici ca "culac" a fost trimis în Siberia în luna martie anul 1931 cu toată familia lui, adică cu mama, doi băieți și trei fete, pentru că n-a vrut să treacă la colectivizare.

În România slobodă cred nu știu ce înseamnă cuvântul culac și colectivizare, așa în scurt voi lămuri:

Din anul 1920, adică îndată după revoluție, comuniștii au început a se lupta pentru producerea așa numitei Politică nouă economică. A început a desființa comerțul particular, a lichidat clasa comercianților și negustorilor. O parte dintr-înșii i-a împușcat, dar alții au fost trimiși la Siberia la muncă silnică. În locul dughenelor particulare au deschis cooperative de Stat, de unde puteau primi

produse numai membrii partidului comunist. Cooperativele acestea au fost înființate în târguri și sate.

Tot atunci au fost împărțiți țărani în trei categorii: țaran sărac sau bedniac, mijlocăș sau seredneac și țaran bogat sau culac. Țaranul sărac este acela care n-are o avere sau are prea puțină, de o vorbă: un cal sau o vacă, puțin pământ sau nimic. Mijlocășul e acela care are o pereche de cai, un porc și vreo 10 găini, dar este mijlocăș numai atât timp cât în acel sat sunt țărani mai bogați decât dânsul. Dacă satul e sărac, și acel mai bogat țaran n-are mai mult de o pereche de cai, o vacă și un porc, atunci mijlocășul trece în categoria țăranilor bogați. Țăranii bogați, după socoteala bolșevicilor, sunt în toate satele, mai ales în cele moldovenești.

În anul 1921, statul a luat o parte din averea țăranilor bogați, cum din pământ, vite, așa și din inventarul lor și toate acestea le-a împărțit între țărani săraci, fără nici o despăgubire. Pământul a fost tot împărțit dându-se câte un hectar-două la fiecare suflet din familie.

Între țărani din Rusia și mai ales între acei săraci, alfel bedniaci, este o parte care nu vrea să lucreze absolut nimic fiind leneși, învățați să lucreze cum ar putea mai puțin, numai atât cât le-ar ajunge lor pentru mâncare pe tot anul. Așa că pământul care a fost dat la acești țărani, a rămas neucrat. Vitele au murit de foame, inventarul s-a stricat și planul partidului comunist care n-a vrut să știe despre răufacerile acestea s-a prăvălit.

Până în anul 1929 cârmuirea sovietică a dat și a făcut mult ajutor țăranilor, mai ales la acei săraci, adică bedniaci, ca să activeze producția și li s-a dat dreptul ca să formeze gospodării colective care în mare parte s-au alcătuit din țărani bogați, care au primit de la cârmuire credit pentru cumpărarea inventarului viu și mort, tractor pentru fiecare colectiv, li s-au iertat nalogurile (nalog=impozit, n.n.) și așa mai departe.

La început colectivizarea era de bună voie, dar mai târziu mulțimea colectivelor n-a dat rezultatul dorit, fiindcă nu producea mai multă roadă decât gospodăriile singurateci și nici munca nu era mai ușoară. Deosebirea de la singurateci era numai aceea că colectivității se sfădeau și se băteau mai în toată ziua.

Gospodării singurateci văzând că în colectiv n-ar avea nici un folos, dar dimpotrivă e mai rău, n-au vrut de bună voie să se collectivizeze.

După cum vedem până în anul 1929 adică în vremea aplicării politicii nouă economice, toată truda partidului comunist pentru colectivizare s-a prăvălit, iar producția n-a crescut, dar a scăzut.

Dacă planul comuniștilor în privința colectivizării nu s-a realizat, apoi trebuie cineva să fie vinovat. Și pentru că acei mai muncitori țărani au putut produce mai multe și au mărit gospodăria ori lucrând singurateci sau în colectiv, plătind numai nalogurile, cum era în vremea aceea, mai târziu țărani au fost socotiți de cârmuire bogătași sau culaci și asupra lor a început a folosi măsuri de silnicie.

Cârmuirea nu s-a liniștit cu așa colectivizare. Ei vor să-l aducă la gospodăria colectivă pe țaranul sărac,

dar acesta de bună voie nu merge. Atunci au fost trimiși special de la "Agitprop" adică de la secția agitației și propagandei, câteodată și delegația de la partidul comunist raional, care-i grămădeau pe țărani săraci la adunări unde vorbeau în folosul colectivizării, zicând că cârmuirea le dă mașini agricole, că le-or slobozi de naloguri, le-or face case frumoase și multe de toate, așa s-a început atragerea săracilor în colectiv.

Cârmuirea credea că va avea folos după formarea gospodăriei acesteia. Dar pământul muncit de aceștia, cum și conducerea muncii, a fost așa de prost alcătuită, că cârmuirea la urma urmei a trebuit să le ajute la așa colective, fiindcă lor nu le ajungea nici de mâncare, roada aceea care o produceau ei.

După colectivizarea țăranilor săraci, după cum am spus mai sus, s-a început o luptă sistematică pentru nimicirea țăranilor bogați, lupta care a avut urmări asupra norodului întreg din Rusia, pe care l-a umplut de grozăvii.

În lupta aceasta partidul comunist s-a folosit de țărani săraci care au intrat în colectiv punând ură între frați și făcându-i să se ridice unul împotriva altuia.

Lupta s-a început prin punerea nalogurilor mari pe roadă și pe averea țăranilor bogați. Comisia de naloguri este formată obișnuit din 5 suflete: unul de la sfatul sătesc; unul de la comisia financiară; unul de la comitetul țăranilor săraci și doi țărani săraci, care lucrează sub conducerea delegatului venit de la comisia raională.

Dacă de pildă delegatul spune că comisia propune că în sat sunt 30 sau 50 de țărani bogați, apoi nimeni nu poate zice nimic împotriva. Nalogurile se încep totdeauna de la bogați, și urmează până completează numărul hotărât. Comitetul țăranilor săraci totdeauna ia parte activă în lucrările acestea.

De o vorbă: țaranul bogat X a adunat o roadă de 500 puduri, apoi se hotărăște și se registrează că țaranul bogat X a adunat o roadă de 1500 puduri. Dar aceasta nu e totul, dacă țaranul bogat are și vreo câțiva copaci roditori, comisia înregistrează că are o grădină întreagă de 1-2 hectare. De a vândut el cândva un cal și a cumpărat altul, comisia socotește că el face speculație, și dacă s-a întâmplat că l-a vândut, ducând pe cineva la stație, apoi se înseamnă că el are și alte venituri, iar dacă cineva din familie undeva lucrează și câștigă vreo 50 carboave pe lună, apoi se înregistrează că primește 150 și așa mai departe. După aceasta se numără toate veniturile acestea a țaranului bogat X...care alcătuiește o sumă de vreo câteva mii de carboave pe an, și apoi comisia raională de naloguri scoate o hotărâre cât i se cade să plătească.

Când sfatul primește hotărârea nalogurilor de la comisia raională, îi cheamă pe țărani acei bogați câte unul, în locuința sfatului sătesc, unde le spune că în 24 ore sunt datori să dea... 200-300 sau o 1000 de carboave ca nalog, odată cu acesta și 200-300 sau 1000 de puduri din roadă; 200-300 de carboave pentru tănuirea speculației cu vite. Odată cu acesta li se aduce la cunoștință că cârmuirea a slobozit un împrumut de 500-800 de carboave și că peste 24 de ceasuri

trebuie din nou să fie la sfatul sătesc.

Țaranul bogat în zadar începe a le lămuri că el n-a adunat așa mare roadă, și a-i ruga ca să-i scadă din nalog, iar pe dânsul nici nu vor să-l asculte, și îl dau afară. Când țaranul bogat X pune toată puterea și împlinește nalogurile acestea, cârmuirea mai găsește alte drumuri și îi mai pune o dată și așa până când el nu mai poate, rămânând sărac de tot.

Atunci comisia face un protocol, că țaranul bogat X... n-a împlinit nalogul mergând împotriva cârmuirii.

Pe baza hotărârii de la luna iulie anul 1929 al cârmuirii, țaranul bogat care n-a împlinit nalogurile îi judecat să plătească de 5 ori mai mult decât a fost pus înainte. Îi și neînșeles că dacă el n-a putut împlini odată, apoi de 5 ori nici atât nu mai împlinește.

Atunci îi eu casa și tot ce a mai rămas din avere și le vând la torghii / licitație /, unde cumpără numai țărani săraci, cei bogați n-au voie. Se vând lucrurile întreit, încincit mai ieftin decât cum li-i prețul. Iar pe țaranul bogat X cu tot cu familie îl arestează și îl duc la deportare în Siberia, de multe ori pe dânsul într-o parte, pe femeie în altă parte, iar copiii în alta.

Se mai întâmplă că îl duc la Siberia numai pe țaran, iar nevasta cu copiii rămân în sat fără casă și masă. Țăranii cei mai bogați nu-i pot primi nici le ajută, temându-se să nu-i învinuiească că îl susțin pe țaranul deportat, iar acei săraci nu se mai tem de aceasta, dar nu-i primesc fiind că singuri n-au ce mânca. Atunci nevasta cu copii rămân în drum, neavând ce face, neavând unde se duce, fug în România slobodă.

Pe la adunări, delegatul partidului comunist raional critică pe țărani bogați zicând că ei îs dușmanii comunismului, că ei nu plătesc nalogurile statului, nu dau rezervele, amestecă planul de cinci ani, agitează împotriva colectivizării și așa mai departe. Noi suntem datori, spun ei, să-i nimicim pe bogătași ca pe clasă, să le luăm toată averea și să-i împușcăm ca pe niște câini. Jos dușmanii bogați, vorbesc ei, Trăiască socialismul și partidul comunist, care îi conduce pe țărani și argași, spre socialism.

Și planul acesta se duce așa și în viață. Cele mai bune locuințe se iau pentru colective, iar în celelalte se mută țărani săraci și argași, fiindcă ei pentru lenevia lor niciodată nu au avut așa case bune și trăiau prin bordeie.

După ce pe familiile țăranilor bogați le dau afară din casele lor și ei rămân neavând unde-și pleca capul, apoi se mută în bordeiele lepădate și stau acolo 5-6 suflete, da uneori și câte 20-30 și asta comuniștii o numesc ca binefacerea lor. În multe locuri se întâmplă că nu-i lasă nici în bordei, dar îi zvârl afară sub cerul liber, zicând: "Amu rugați-vă la Dumnezeu vostru, lasă el să vă ajute și să vă scoată din nevoi, cu Mila cea Mare a Lui, că noi nu vă putem milui".

Rusia a ajuns la așa stare că nimeni nu se mai gândește la avere, dar numai la mâncare, pentru că foamea acolo n-are margini.

Toți trăiesc numai cu ziua de azi, dacă azi am ce mânca - bine, dacă mâine oi mai trăi, asta nu o știe nimeni. Dacă azi ori mâine oi muri, ori dacă azi ori mâine

oi fi dus la închisoare ori împuşcat e tot una, fiindcă decât să trăieşti cu frica în spinare, mai bine să mori.

Nimeni nu se mai gândeşte la aproapele lui, iar fiecare se gândeşte numai pentru dânsul. Nimeni nu mai poate dormi liniştit, ţăranul mijlocas e cuprins de frică că mâine-poimâine poate să ajungă rândul şi la dânsul şi să fie chinuit ori trimis la Siberia ca şi sus-numitul. Ţăranul sărac iar e în grija de frică că într-o noapte să nu fie omorât de ţăranul bogat. Un frate se teme de altul; părinţii se tem de feciorii lor, iar toată grozăvia care este acolo nu mai pot să vă spun în cuvinte.

După ce ţăranii bogaţi au fost nimiciti, adică toată gospodăria le-a fost vândută, iar singuri trimişi la Siberia, ţăranii mijlocaşi cu frică aşteaptă să fie trecuţi în categoria bogătilor şi să sufere tot ceea ce au suferit acei de mai înainte.

Căutând să scape de chinurile acestea, ei de multe ori leapădă casa şi familiile lor şi se duc pe la alte sate la rude, ori prin târgurile mari, la fabrici.

Tot pe vremea asta a început a se lupta cu bogătaşii şi G.P.U. care în fiecare târg ori sat avea agenţii lui din care unii lucrau deschis, iar alţii pe ascuns. Ei raportau toate mărunţişurile ce se făcea în sate. De pildă: ţăranul mijlocas X în cutare zi s-a întâlnit cu cutare om, în cutare loc, la vorbă a stat atâta vreme. Aşa că, dacă se întâmplă, de venea un oaspete, stăpânul casei îndată era chemat la sfatul sătesc şi cercetat: cine e acela de a venit, ce caută pe aici, ce documente are şi aşa mai departe.

Dacă se întâmpla că ajungea cineva din ţăranii bogaţi sau chiar din mijlocaşi într-un sat departe, apoi îndată era arestat şi dus la sfatul sătesc, unde îl cerceta înfăţişătorul de la G.P.U., care are împuterniciri mai mari decât delegatul de la partidul comunist raional.

Cum merge cercetarea slujbaşilor de la G.P.U. e grozav de spus, pentru că ei sunt ca şi animalele sălbatice şi cât mai mult îl cercetează pe nevinovat, cu atât mai tare creşte pofta de cercetări şi chinuri.

Aşa că acei de au căzut în mâinile lor nu mai sunt oameni în viitor. De la sfatul sătesc îi trimit în raion, iar de acolo la închisoare ori "DOPR", cum se numeşte acolo, unde îl aşteaptă alte suferinţe încă mai grele.

Ajungea la aşa vreme că ţăranii bogaţi nu încăpeau pe la închisori. În camera unde era loc numai pentru 10-15 oameni se îngrămădeau până la 50-60 oameni, aşa că dormeau pe rând, unii stând în picioare. De aceea iese că ţăranul bogat, nici în închisoare nu mai are loc.

În casa lui făcută cu muncă şi sudoare, el nu avea loc, şi nici în închisoare nu mai era loc pentru dânsul. Aşa că nu-i mai rămânea lui altceva de făcut, decât să moară ori să treacă sub primejdia gloanţelor şi să fugă în Basarabia liberă.

După lămurirea asta destul de lungă, pentru ca altminteri nu putem să fim înţeleşi, mai departe urmează cu povestirea chinurilor mele.

După ce a fost arestat tata şi dus la satul Slobozia, de acolo la Tiraspol, doi fraţi ai mei mai mari, de frică să nu fie arestaţi, au fugit în România. Acasă a rămas numai mama cu doi băieţi şi trei fete.

Peste o lună a venit Comisia de la sfatul sătesc şi după ce ne-a confiscat toate lucrurile din casă, cum şi cele mai bune haine, care le avem, ne-a dat afară

din casă pe mama, pe mine, un frate mai mic de 12 ani şi trei fete, zicând: ca în 24 de ceasuri să fim gata de drum. Peste o zi am fost trimis la Tiraspol, unde împreună cu tata şi alte familii de moldoveni din felurite sate, am fost suşi în vagoane de vite, câte 50 de suflete în vagon şi formând un tren întreg, ne-am pornit spre gubernia Ural.

Pe drum ne dădea numai apă, iar ca hrană mâncam ce luasem de acasă. Drumul cu trenul până în Ural a fost de trei săptămâni, apoi am fost coborâţi din

Românii din Chişinău manifestând în 1941 pentru revenirea Basarabiei la patria mamă

tren şi suişi într-un vapor cu care am mers pe râul Kama, trei zile, după asta am fost lăsaţi la mal şi suşi în căruţe cu care am mers încă 150 km ajungând într-o pădure.

Când ne-am pornit de acasă de la mahal Nistrului era primăvară şi cald, iar când am ajuns la locul deportării, adică după aproape de patru săptămâni, prin locurile acelea zăpada încă nu se topise. Am fost mânâţi ca nişte robi. Cum am ajuns acolo mi s-a poruncit înainte să ne facem barăci din lemn, - după aceea am fost puşi unii la tăiat lemne, alţi la cărat, alţi la făcut plute, cărora le dădeau drumul pe râul Kama.

Aceia ce nu lucrau fiindcă erau bolnavi ori bătrâni n-aveau dreptul la mâncare, iar acei ce au lucrat primeau mâncare câte 400 grame pâine neagră pe zi; câteodată zahăr ori carne de cal.

Moartea ne aştepta la fiecare pas. Din pricina foamei, bolii ori a lucrului, care se începea odată cu lumina zilei şi se măntuia cu venirea nopţii.

Această chinuire am suferit-o eu aproape de 5 luni.

Într-o zi am spus mamei mele că am să fug şi de oi scăpa am să trec în România, unde au fugit şi cei doi fraţi mai mari.

Mama mea i-a spus părintelui care începând a plânge m-a sfătuit să nu încerc a fugi, să mai rabd, că poate cu toţi vom scăpa de foame şi robie.

Plânsul părinţilor m-a oprit încă 4 zile, după care i-am spus mamei că orice va fi, dar eu a doua zi fug şi să mi pregătească moartea de drum.

A doua zi mama mea mi-a pregătit pesmeţi din pâinea uscată, mi-a dat 75 de ruble şi lăsând părinţii, surorile şi un frate de 12 ani, am fugit mergând prin pădure 8 zile, neîntâlnind pe nimeni.

A opta zi am dat peste un sat, în care era numai vreo 18-20 de case şi după ce m-am odihnit două zile şi am mâncat, m-am pornit înainte la drum. Mergând aşa aproape de 4 săptămâni, rar întâlnind sate cu 15-18 ori 20 de case, cu locuitori a căror limbă nu o înţelegem, am ajuns la

o staţie de cale ferată, aşa numită "Verosciaghina" şi suindu-mă în tren, m-am pornit la Viatka, iar de acolo - la Moscova, unde mântuind banii mi-am vândut căciula şi un rând de stare, putând a urma drumul prin Kiev, la staţia Razdelnaia, aproape de satul unde m-am născut şi am trăit. - Acest drum m-a ţinut două luni.

Ajungând gol, flămând şi bolnav într-o colonie nemţească unde am fost îngrijit o săptămână, după aceea m-am dus la Odesa unde după 10 zile m-am

În jud. Bălţi...38 refugiaţi sau 1.23 %
În jud. Hotin...42 refugiaţi sau 1.35 %
În jud. Izmail...107 refugiaţi sau 3.45 %
În jud. Soroca...117 refugiaţi sau 3.78 %
În jud. Orhei... 240 refugiaţi sau 7.75 %
În jud. Cetatea Albă 725 refugiaţi
sau 23.42 %
În jud. Tighina...800 refugiaţi
sau 25.84 %
În jud. Lăpuşna...1019 refugiaţi
sau 32.91 %

În total... 3096 refugiaţi din care 38.53% sunt stabiliţi în comunele urbane şi 61.47 % în comunele rurale.

Aceştia în localităţile de pe frontieră, locuiesc în proporţie de 42.9 %, iar în localităţile din interior, în proporţie de 57 %.

Cei mai mulţi refugiaţi au venit în anul 1932, iar în ordine descrescând urmează anii 1931, 1933, 1924, 1930, 1925, 1929, 1928, 1926, cei mai puţin venind în anul 1927.

Refugiul populaţiei din Rusia Sovietică în România, se datoreşte în cea mai mare aplicărei planului de 5 ani, în care timp întreaga proprietate particulară trebuia să fie colectivizată, desfiinţării industriei, înlocuirii comerţului particular prin cooperative de stat, cum şi prigoanei religioase.

D-SALE
DOMNULUI DIRECTOR
GENERAL AL POLIȚIEI BUCUREȘTI
DIRECȚIA SIGURANȚEI

Viaţa poporului din Rusia Sovietică, în special a ţăranului, în cursul ultimilor 4 ani, a devenit mult mai grea decât în anii 1917 - 1921, când revoluţia, războiul civil şi foametea au contribuit la ruina ţării şi unde peste tot domnea haosul, atingând culmea disperării, mai ales că ţăranii din Rusia nu pot concepe socializarea tuturilor averilor, cu atât mai mult cu cât mulţi din ei au acaparat pământul în timpul şi în urma revoluţiei bolşevice şi se considerau stăpâni pe el conform făgăduielilor făcute de conducătorii mişcării revoluţionare.

Ţăranii moldoveni, neavând cine le lua apărarea şi-au dat seama că pentru ei mai poate exista o scăpare şi anume să fugă din Rusia, părăsindu-şi avutul ce-l mai aveau şi cu riscul vieţii au trecut Nistrul în România.

Aproape toţi refugiaţii sunt muncitori agricoli, meşteşugari fiind în proporţie de 1 %, ca naţionalitate peste 90 % sunt moldoveni, iar ca intelectuali numai câteva persoane.

În anul acesta trecerile nu sunt aşa frecvente ca în anii 1932 şi 1933, această datorându-se pazei severe ce sovietele o fac la Nistru, cum şi propagandei că în România viaţa este mult mai grea ca în Rusia Sovietică.

INSPECTOR
REGIONAL

ŞEFUL SERVICIULUI

(ASRI, Fond Documentar, dos. 7271, f. 40-41)

lecuit de boală.

Frica să nu fiu recunoscut în satul meu şi să nu fiu arestat m-a nevoit să merg la o mătuşă într-un sat vecin, unde am aşteptat vremea prielică de a trece în România.

Într-o noapte de 23-24 februarie, cum am arătat la începutul povestirii mele, împreună cu alţi 110 moldoveni, formaţi în trei grupe, ne-am pornit spre Nistru să fugim spre Basarabia liberă. Iar ajungând la o despărţitură a Nistrului aşa numit Nistru Vechi, am fost observaţi de soldaţii bolşevici care fără a ne vesti, au început a împuşca în noi cu puşti, bombe şi mitraliere. Nici plânsul femeilor, nici ţipetul copiilor nu i-au milit [?] pe ostaşi. - Aşa că din 110 suflete am scăpat cu viaţă numai 22, fugind pe mahal românesc al Nistrului.

Pe cuprinsul întreg al Rusiei Sovietice duc o viaţă de chinuri şi robie mulţi fraţi moldoveni de origine dintre Nistru şi Bug, iar aceea ce am povestit este o verigă mică din lanţul suferinţelor mari.

Ajungând aici am văzut că nu e aşa cum arată sovietele în propaganda lor, că în România e foame şi revoluţie.

Iar prisosul de producţie al Sovietelor cu care ei se laudă este numai rezultatul prădăciunii, înfometării şi a robiei norodului din partea comuniştilor.

Diagramă
reprezentând numărul refugiaţilor
din Rusia Sovietică, stabiliţi în
Basarabia în perioada 1924-1933.

Domnule Director General,

Avem onoarea a înainta alăturat una diagramă reprezentând numărul refugiaţilor din Rusia Sovietică, stabiliţi în Basarabia din anul 1924 până la 1 decembrie 1933.

Repartizaţi pe judeţe, numărul acestora este după cum urmează:
În jud. Cahul...8 refugiaţi sau 0.27%

Ideile estetice ale lui George Călinescu

(urmăre din nr. trecut)

Contrar oricărui conceptualism, G. Călinescu neagă și el estetica. Aceasta s-ar fi născut din frigiditatea indivizilor inteligenți care, lipsiți de sensibilitate artistică, au încercat să-și suplینească această carență prin elaborarea unor principii raționale și judecăți așa zise obiective, "străine de fenomenul substanțial al emoției". Dar obiecția cea mai dură pe care o aduce este lipsa de obiect și de metodă a disciplinei, demonstrată prin faptul, real în fond, că esteticienii, oameni ai disocierilor subtile nu au reușit să distingă arta și să o autonomizeze din situația precară de a fi obiect al mai multor discipline. Cunoscuta distincție dintre util și gratuit i se pare "șubredă", artelile se desfac doar din industriei, iar teoria capodoperei ca obiect unic al esteticii (susținută la noi de Mihai Dragomirescu și Tudor Vianu) e repudiată ca a fi falsă, aceasta (capodopera) neexistând obiectiv, ci ca fiind "o stare de spirit a unor indivizi, un sentiment particular de valoare" (G. Călinescu, *Curs de poezie*. În: *Principii de estetică*, Buc., E.P.L., 1968). "Lipsește din câmpul artelor acel consimțământ de percepție care face soliditatea științelor" (*Curs de poezie*). G. Călinescu se referă aici la aprecierea cantitativistă a lumii pe care o practică științele, ale căror norme și judecăți exprimă statistic identicul, urmărind deci descoperirea legilor sub care se exprimă acesta în ordinea naturii, numai astfel existând consimțământul de percepție. În artă acest consimțământ lipsește și, prin urmare, nu se poate stabili în mod obiectiv granița dintre operă și capodoperă. Aici, judecata apare ca o "pseudojudecată" deoarece e generată de sentimentul de valoare și nicidecum de vreun principiu al îngrădirii în identitate. Deci judecata estetică e fruct al deciziei individuale care va scăpa de constrângerea particularului, printr-un consimțământ de grup. Dacă obiectul este incert, metoda estetică ar avea rostul determinării lui. "Dacă s-ar găsi norma capodoperei, atunci s-ar întâmpla un lucru înspăimântător, vrednic de laboratoarele vechilor alchimiști. S-ar

produce o dezvoltare de apocalips fiindcă arta însăși ar dispărea. Când am ști cum se face o poezie genială, toți am deveni mari poeți și arta s-ar prefăce în industrie." (*Curs de poezie*) Norma neputându-se descoperi, obiectul nu poate fi deci determinat și conchide G. Călinescu, "estetica este o știință care nu există" și "în înțelesul de studiu obiectiv al capodoperei nu va exista niciodată." (*Curs de poezie*). Deci, în cazul existenței obiective a operei de artă și tocmai datorită caracterului său eteronomic, aceasta e în situația precară de a fi obiect de cercetare al mai multor științe în deplină legitimitate de a o cerceta. Obiectul devine greu definibil, neputându-se stabili genul proxim și diferența specifică. Acesta dintre toate argumentele rămâne cel fundamental, de poziție, căci odată admis, admisă adică și poziția contrarie, - arta este o stare spirituală - celelalte argumente (subiectivitatea percepției, și deci a judecății de gust, neputința de a da norme operei), aduse împotriva existenței esteticii ca știință, nu sunt decât trepte firești ale demonstrației.

Punctul de vedere cât și argumentația devin ușor acceptabile dacă plecăm de la ideea că arta este tehnica de a organiza în spirit de libertate natura. Că ceea ce e conținut în opera de artă este natură, aceasta este evidența însăși; că natura este prescurtată și structurată altfel în operă decât ne apare este din nou o evidență. Mai puțin evident ne apare spiritul de libertate al artei. Acesta ne trimite în mod direct la subiectivitatea creatoare. Subiectivitatea nu ar avea norme de creație? Sentimentul estetic e de natură normativă, va răspunde G. Călinescu, tocmai prin aceea că "spiritul își reprezintă faptul extern ca un produs posibil al propriei sale activități". Normele creației rezidă dar din însăși forma propriilor facultăți creatoare ale spiritului; nu există însă "nici o dispoziție formală a spiritului cu caracter universal" (*Principii de estetică - Simțul critic*). Deci opera de artă este produsul unei activități individuale prin care spiritul își înscrie propria sa formă cu ajutorul facultăților ei creatoare (intellectul și sensibilitatea). Aici dar întâlnim acel spirit de libertate al artei, tocmai în capacitatea spiritului de a-și comunica propria sa dispoziție formală. În mod firesc ajungem astfel la adevărul limită al demonstrației călinesciene "ceea ce formează esența operei de artă, valoarea, stă înălțuită în cea mai dură contingență" (*op.cit. - Perfecțiunea în artă*). Dar creația este o clarificare a unei ordini întrevăzute în natură, este natura raționalizată, devenită inteligibilă și exemplară." (*Curs de poezie - Valoare și ideal estetic*). Dacă ordinea este întrevăzută, înseamnă că aparține spiritului creator? Natura răspunde ipotezelor acestuia devenind astfel exemplară? G. Călinescu nu va întârzia să admită un eu universal în care spiritul închide în

sine și natura, realizând astfel un consens al subiectivităților creatoare. Arta va fi privită în acest sens ca "un mod de viață reflectând realitatea sub speța universalului." (*Curs de poezie - Notații de lector*) Înțelegem acum că nu orice întreprindere spirituală particulară este artă, ci numai acel particular care tinde să cuprindă în sine universalul. Aceasta este pentru G. Călinescu condiția esențială a artei.

Sub această tendință către universal trebuie situată întreaga gândire estetică a Criticului. Aici vom găsi toată tensiunea, tot dramatismul întreprinderii sale estetice, pentru că acceptând această limită a demonstrației sale, anume că esența operei, valoarea "stă înălțuită în cea mai dură contingență", deci acceptând această stare de ilegalitate cu tot convoiul său de iluzii (subiectivitate, divers, individual, alogic, etc.) el le va acorda legalitate tocmai stabilind condiția universalității lor; și aceasta va consta nu numai în universalitatea facultăților de cunoaștere ale omului ci și a cunoașterii însăși în largă sa idealitate. "De fapt nu există un limbaj solitar - va spune G. Călinescu - și nu te înțelegi pe tine decât logic, în numele obiectiv al umanității. Sub acest nivel nici nu există gândire adevărată, ci, cel mult, o mișcare către ea. Precizia este darul, nu comun, de a te exprima pentru mulți, găsindu-le simbolul verbal pe care mulți nu sunt în stare să-l afle. Creatorul este omul cel mai golit de subiect, obiectivul prin definiție" (*op.cit. - Reflecții mărunte asupra romanului*).

Nu altfel procedase Kant, care acceptase și el în *Critica puterii de judecată*, existența subiectivului și individualului în artă. Judecata de gust era prea legată de sensibilitate ca să i se poată acorda un principiu aprioric al obiectivității. Era nelegalul prin excelență, fiind pură stare a subiectului, care dă legi nu naturii ci sieși, pentru propriul său sentiment de plăcere, fiind deci *heautonomă*. Arta însăși, așezată de el între natură și libertate, este lipsită de demnitatea naturii sau libertății (moralei), tocmai datorită faptului că materia ei este împrumutată de la natură iar modul de organizare, legalitatea însăși, din sfera moralei.

Opera de artă era pentru Kant, tot o stare subiectivă, *heautonomă*, dar deosebită de judecata de gust tocmai pentru consistența pe care i-o dau conținuturile celor două lumi între care mijlocește. Această *heautonomie* a artei precum și lipsa de conținut propriu (și de aici inexistența unor norme proprii ei) îl determina și pe Kant să tragă aceeași concluzie: imposibilitatea de a clădi în câmpul artelor o știință sau o doctrină a frumosului. Dar pentru Kant, judecata de gust cât și opera de artă, chiar pornind de la factorul subiectiv al plăcerii, trebuiau să atingă universalitatea (nu obținând un concept universal sau o lege universală - ar fi atunci un proces de cunoaștere). Starca

de legalitate, universalitatea lor constă și la Kant în facultățile de cunoaștere spirituale, în jocul dintre imaginația intuitivă, sensibilitate (la G. Călinescu se va numi fantezie) și intelect. Kant admitea și el un principiu transcendent, dând condițiile apriori sub care lucrurile pot deveni obiecte de cunoaștere. Acesta este principiul subiectiv al finalității (nefiind unul al naturii și nici al libertății), un mod de a introduce unitatea în diversitate, în care se acordă diversul imaginației cu unitatea intelectului. Nici la G. Călinescu eul universal nu era altfel postulat, decât ca un principiu transcendent, reductibil la sentimentul subiectiv că se poate afirma în numele umanității și deci obiectiv.

Observăm deci o similitudine între argumentația călinesciană și cea a lui Kant, în poziția lor comună de a nu admite existența unei științe estetice. Până la un punct există o accepție similară și în ce privește modul de existență al operei de artă. Unde se va despărți G. Călinescu de Kant, va fi în privința spiritului de libertate al artei. Astfel, G. Călinescu acordă artei o mai mare libertate decât Kant. Aici deosebirea ne pare a fi una de esență, Kant situase arta între natură și libertate ca sferă a moralității și, pentru a putea opera asupra naturii, arta împrumuta modul de organizare finalist al moralei, spiritul de libertate în care arta opera asupra naturii era deci de împrumut, esteticul fiind în acest sens pregătire pentru etic. Gândirea estetică kantiană era în fond aceea a eleaților - frumosul nu e decât un mod de manifestare a binelui. În consens cu gândirea estetică modernă, G. Călinescu va scoate arta de sub dominația eticului, dându-i astfel autonomie deplină. Gestul e pe deplin justificat. "Sentimentul estetic fiind de natură normativă, practică, ar putea găsi o analogie în simțul moral. Făcând din simțul critic o categorie a sentimentului, am ține seamă pe de o parte de natura practică a lui, iar pe de alta am afirma valabilitatea sa universală. Dar trecând peste faptul că o astfel de categorie ar fi o pură formă fără conținut și ne-ar împinge și către admiterea unui concept universal al frumosului, suntem repede siliți să recunoaștem absurditatea unei astfel de forme ce anticipează și transcende percepțiile individuale ale Frumosului." (*op.cit., Simțul critic*).

Or, tocmai acordând autonomie deplină subiectivității creatoare, va fi constrâns să caute limita acestei noi libertăți a unei arte nesupuse sferei morale. Căci opera de artă la G. Călinescu este starea sufletească excepțională și profund subiectivă, și din aceste motive indefinibilă, dar posibil a fi descrisă. A defini înseamnă a limita, a descrie înseamnă a căuta limita. G. Călinescu va găsi acea limită care nu limitează?

(va urma)

Constantin Radu-Maria

poesis

Dumitran Frunză

Ziduri negre

De toacă-s ignoranțele, absurde,
fioruri albe, galbene și verzi
suntem captivii unor zodii surde
și tu-n bizare depărtări te pierzi.

Pe ziduri negre timpul se refuză,
vremelnic tihna seceră cu bani;
cad în dizgrații pelerini de spută,
se vând iluzii blânzilor profani.

Trecem prin fumul sumbrelor canoane,
fără ieșiri, alcătuiți din plâns;
perfid ne impresară lighioane,
cu aburi seci otrăvitorul spânz.

Când ai să vii cu umbra ta frumoasă,
voi smulge un izvor din rădăcini;
sub streșină la cea din urmă casă,
va bate lung un clopot de lumini.

Icoana mamei

Icoana mamei vine spre mine, mai aproape,
făptura ei de iederi în vremuri nu apune,
din plai himera nopții nu-o duce spre genune,
o regăsesc în unda strălimpezilor ape.

În amintirea mamei cu vălul ei lunar,
îmi regăsesc prin ierburi, fugind copilăria,
blajinul sân și taina ce-i înflorise iia,
truditul braț pe glie și pâlcul din hotar.

În graiul sfânt al mamei aud cum sună doina,
legendele pe aripi de pajuri argintii,
rostirile-nțelepte, ca niște raze vii
și-n germinații albe cum se topește moia.

Statura mamei, dreaptă, ca Venus din Lactee,
îmi priveghează pragul pândit de întuneric,
din mreața neputinței mereu să mă desferic,
ecou fundal ca ploaia sub vaste curcubeie.

Ciuleandra

Din omnicul toamnei și-aprinsele nunți,
sar hore tivite cu spuză de aur,
ciuleandra coboară în pașii mărunți,
strigări peste munte, câmpie și plaur.

Bărbați și femei - zăpezi în mișcare,
un rod al pământului cu inimi fierbinți,
snop al crestătelor raze de soare,
izvod și vechimi din statornici părinți.

Când suflă ciuleandra-n alături și dor,
e-un vuiet albastru de-naltă pădure;
se-naltă cu-o streășină pasărea-n zbor,
cumpăna cerului prin sevele pure.

Apele spulberă și unda-i mai clară,
în zori argintii triumfă cocoșii,
toamna aleargă sub Steaua Polară,
cu nunțile-n zodii și chiote roșii.

Privire în stol

Sub nor păcios de searbădă epocă,
trădați, infrigurații se sufocă.

Cad stoluri anonime de cocoare,
în pelerina umedului vânt;
ochiul deschis, albastru, vai, mă doare,
privește de negru și descânt.

Atinsă-i urbea cu veninuri grele,
un orizont prelins în apă grea;
vin ploi cu măluri, căzătoare stele,
vorbe lălăi de neagră catifea.

Vremi vlăguite în strânsori de teascuri,
tărâmul năzuit îndepărtat;
hoți umblă lacomi pe uscate vreascuri
și bagă spaimă de cuțit în sat.

Pe străzi murdare cu mișcări feline,
câpătuiți trec în limuzine.

ROMÂNII ÎN LUME

Ortodoxie românească și ecumenism european

Într-o mănăstire din Franța, Taizé, viețuiește o comunitate monahală sub conducerea spirituală a părintelui Roger, care și-a propus să organizeze întâlniri cu tinerii europeni, în fiecare vară la Taizé, în fiecare iarnă în câte un oraș din Europa. Până la dezechetul estului european din anii 1990, tinerii din țările acestei zone n-au putut participa la pelerinaje. De atunci însă, în fiecare an, întâlnirile ecumenice se bucură de participarea românilor.

Organizate sub semnul unei teme religioase mari, ele propun o soluție duhovnicească la problemele actuale ale omenirii - pacea în lume, unirea credinței, întoarcerea individuală la Dumnezeu. Iarna trecută gazda a fost Milano. Ajunși în orașul Domului, am descoperit cu mare bucurie că parohia română de aici a fost implicată și ea în acțiunile comunității din Taizé. Stăm de vorbă cu părintele TRAIAN VALDMAN, parohul bisericii ortodoxe românești din Via de Amicis 13, MILANO.

Rep.: Părinte, vorbiți-ne despre diaspora ortodoxă românească din Italia.

Pr.: Prima parohie română a fost înființată în 1975 la Milano. Mai existase una la Roma înainte de al doilea război mondial, dar din păcate aceea nu a durat decât câteva luni de zile. Asistența religioasă a românilor ortodocși din Italia s-a reluat îndată ce a fost posibil ca Patriarhia să trimită doctoranzi la burse de studii. Una din acestea a fost obținută la Milano și, cu ocazia venirii la studii, credincioșii români din zonă s-au constituit în prima parohie în acel an, după care am înființat în mod direct sau indirect alte opt parohii cu preoți proprii în Italia la Torino, la Florența, Bari, Ancona, Reggio Emilia, Bologna, la Roma, la Padova. O altă parohie înființată de mine personal este la Lugano din Elveția care acum se află în Protopopiatul sau vicariatul Elveției în timp ce cele 9 din Italia constituie vicariatul Italiei. Parohiile desfășoară o activitate destul de complexă. Desigur că în primul rând este o activitate religioasă liturgică. Sunt credincioși care la 2000 sau aproape 2000 de km își redescoperă credința strămoșească. Sunt mulți care venind aici își dau seama de valorile pe care acolo le trăiau în mod mai indiferent și mai natural, pentru că erau ortodocși. Iată, aici trăind într-o lume neortodoxă devin mai conștienți de valorile proprii și prin comparația pe care trebuie să o facă cu valorile religioase incontestabile ale celorlalți și în mod special ale poporului în mijlocul căruia trăim. În parohiile române de obicei vin ortodocșii români și foarte puțini ortodocși proveniți din lumea italiană. Pentru că mai sunt parohii în Italia, par hii grecești, câteva rusești, câteva sârbești, câteva sunt italienești practic sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe poloneze.

Parohia mai desfășoară și o activitate culturală, în sensul că la marile evenimente ale neamului, în special 24 Ianuarie și 1 Decembrie se aniversează evenimentele, se fac întâlniri tradiționale cu ocazia Crăciunului, cu ocazia Paștelui, se cântă colinde, se aniversează autori clasici în general, sau se organizează expoziții de pictură religioasă (icoane) sau laică. Pe lângă aceasta noi desigur desfășurăm o activitate ecumenică în sensul că suntem reprezentanți oficiali ai Patriarhiei române și suntem

bucuroși că în Italia nu există contra-altare românești adică nu există alte biserici care să nu fie în canonicitate. Mai avem un grup de credincioși la Roma care din cauza preotului lor - ei probabil nici nu-și dau seama - din păcate au trecut sub Patriarhia ecumenică, sub greci. Însă sperăm ca problema să se rezolve în timpul cel mai scurt posibil pentru că este just ca românul să se roage românește în biserica lui, Italia, legislația italiană și biserica italiană catolică doresc acest lucru. Noi la sărbătoarea pomului de Crăciun am avut un monsenior din partea marelui arhiepiscop, cardinalul Carlo Maria Martini de Milano care spunea credincioșilor printre altele, "să rămâneți români ortodocși". Deci aceasta este dorința ecumenică sinceră și foarte frumoasă. Depinde de noi, de fiecare dintre noi să ne păstrăm obiceiul, credința și să știm să trăim această credință, nu în opoziție față de o tradiție diversă cum este cea catolică în mijlocul căreia trăim ci alături de aceasta, într-un spirit de îmbogățire de la unii la alții. Fiecare are de învățat câte ceva de la celălalt. În general catolicii sunt foarte interesați de spiritualitatea ortodoxă. Iar noi, ortodocșii, suntem interesați să cunoaștem mai bine pastorala, adică felul cum biserica catolică și bisericile occidentale, în general abordează problemele omului modern, în special ale tinereții generatii.

Rep.: Cum vedeți pentru tinerii români veniți în număr atât de mare (aproape 5000) întâlnirea organizată de comunitatea fraților din Taizé la Milano?

Pr.: Întâlnirea a fost foarte interesantă, desigur, eu am participat la mai multe momente de rugăciune. Într-una din seri, la rugăciunea cu frații de la Taizé, am fost invitat să stau lângă părintele Roger Schutz, și dacă ați fost la rugăciunea respectivă, invocăția în limba română a fost făcută de mine.

Considerăm că o astfel de întâlnire este importantă pentru două motive - unul spiritual și unul ecumenic. În primul rând pe plan spiritual se pune accent pe rugăciune, ea este cea creatoare de comuniune cu Dumnezeu și comuniune între noi. Dar întrucât este făcută de tineri în special, aparținând unor diverse biserici - catolică, ortodoxă, protestante - sigur că mișcarea dobândește caracter ecumenic, întrucât tinerii reușesc să cunoască tot mai mult valorile celorlalți. Foarte frumos de văzut cum această mișcare de la Taizé a recuperat așa cum ați văzut în marile saloane de rugăciune, icoana ortodoxă, adică în centru este aproape un iconostas ortodox, cu alte icoane, puse de o parte și de alta. Aceasta înseamnă că noi înșine, bisericile noastre, autoritățile bisericilor noastre și pictorii noștri trebuie să dăm mai multă atenție icoanei, să nu fie bagatelizată, să nu fie dată în mâna oricărei persoane care are talent. Pentru că nu este suficient, trebuie să respecte niște reguli, niște canoane, o erminie, toată simbologia, pentru ca aceasta să devină o prezență divină în mijlocul nostru, al oamenilor, o prezență care devine reală numai după invocarea duhului Sfânt, adică după binecuvântarea icoanei respective. Este frumos și cred că necesar ca și noi românii să dăm atenție. Era necesară înființarea secției de pictură în cadrul facultății de Teologie, era necesar ca acești pictori să cunoască teologia biblică și teologia dogmatică pentru ca ceea ce spune Biblia în cuvinte să poată să spună icoana în imagini.

Rep.: Părinte, vă mulțumim pentru amabilitate.

Interviu de

Carla Buruiană și
George Udrea

Viața în labirint

Pe-aici nu mai e nimic de făcut,
noaptea se năruie brusc de cuțite;
nevolnicii ne-au pus timpane de lut
și-n vrana orbitei smârcuri coclite.

Căinii vor sosi, dresați, să ne sperie,
brutele nopții cu false orații;
ne umblă pe suflete un dor ca o peric,
pegra minciunii și grele somații.

Să umplem desagele cu pietre de râu,
sunt singurele noastre arme de luptă;
prin beznele cărții se umblă-n desfrâu,
la poarta cu vameși e-o zână coruptă.

Pe febrele cailor la timp să fugim,
cu bruma plecării surpată de sânge;
să nu mai rămânem, e un fals Vicleim,
reptilele mișună - cercul se strânge.

Pe pământ de noiembrie

Noiembrie vruiește ca păcele pe mare,
în larguri se dizolvă corăbii de nisip;
vast cerul reclădește un clopot în surpare
și vântul e-o himeră eternă, fără chip.

Bizare semne-adună pustia, din câmpie
cristalele de brumă au sunet ascuțit;
din arbori, în adâncuri, coboară apa vie,
foc alb și rece-n măduvi, cu agonii ursit.

Sub umezeli cresc patimi, cum rânile pe
trupuri;
atâta renunțare e-n somnul unui om...
obnubilății sorții deplâng ascunse trucuri,
solstițiu care vine - întretăiat binom.

Noiembrie-i tangajul dintre crispate unde,
e zodia sleită de tuse și rugini;
sarcastic o strigare în friguri se ascunde,
vestind cu întuneric simetrice lumini.

Fantasmele câmpiei

Plop singuratic, ars de vânturi grele
priviri răzlete se dizolvă-n ploi,
penumbrelor câmpiei parcă-s iele,
ce joacă strămba sub ciulinii goi.

Lihnitele vulpițe fug aiurea,
un stol de ciori croncâne ascuns,
în depărtări și neguri stă pădurea,
cu foc de armă cerul e străpuns.

O cumpănă jos ghizduri de bazalt,
trec vânători ca un abur verde,
din apă ciutura zvăcnește-n salt,
în smârcul toamnei sufletul se pierde.

Anii necunoscuți ai lui Iisus (X)

(urmăre din numărul trecut)

Această ultima interpretare o dezvăluie într-un frumos eseu Nicolae Steinhardt (A se vedea lucrarea sa *Dăruind vei dobândi*), care găsește în parabola smochinului ilustrarea teoriei disponibilității integrale a omului formulată de André Gide. Pentru nici un motiv făptura nu poate refuza voința Domnului. Și amintește în acest sens o fermecătoare legendă japoneză cu un filosof care, plimbându-se prin pădure, se oprește în fața unui arbore și-i zice crengii: "Vorbește-mi despre Dumnezeu" și deodată creanga a înflorit. Așadar, anotimpul rodirii nu mai poate fi o fatalitate când însuși Dumnezeu cere pomana. Smochinul neroditor este expresia alegorică a omului închisat în forme, proceduri și prescripții, impropriu de a primi pe Dumnezeu și prin urmare incapabil de a rodi.

În ce ne privește, noi vedem în blestemul smochinului o reacție a lui Iisus împotriva budhismului. Pentru budhiști smochinul este un arbore prin excelență sacru. Sub el s-a așezat Budha când a meditat asupra Legii sale pe care trebuia s-o lase oamenilor. Aflată la o jumătate de mileniu de la fundamentarea sa, religia budhistă era în plină expansiune și cu atât mai primejdioasă pentru o religie creștină ce de abia se înfiripa. Ea trebuia, deci, lovită fără cruțare și cum altfel decât în simbolurile sale? Iisus îi cunoștea seducțiile, capcanele și rătăcirile și de aici înverșunarea sa. Acum putem înțelege de ce a cerut smochinului fructe când nu era timpul rodirii. Ce roade putea oferi smochinul, simbol al unei religii care nu acceptă învierea de obște, ci proclamă transmigratia, care neagă existența sufletului și identitatea de sine dizolvându-le într-un flux evanescent ce curge spre o nirvana prin a cărei nemăsurare seamănă, atât de bine cu moartea universală? Aici timpul rodirii, timpul în genere tin de fatalitate, nici omul și nici Dumnezeu nu mai pot interveni pentru a-l grăbi sau a-l amâna. Acest simbol nu putea decât să stârneasca mânia celui ce a afirmat viața, sufletul, identitatea de sine, învierea, în fine, iubirea care le leagă pe toate ca un cheag.

Smochinul verde și foșnitor până la blestemul Domnului a rămas uscat în mijlocul câmpiei, semn mort al unei religii fără sevă. Apostolii nu au înțeles motivația gestului lui Iisus și atestă faptul cu nedumerire. Matei încearcă să-l treacă între minunile care se pot face prin puterea credinței, un fel de a spune că nu i-a înțeles tălcul.

O altă referire la smochin o găsim în Evanghelia după Ioan. E momentul când Iisus cheamă la sine pe unul din primii săi ucenici, anume pe Nathanael. Intellectul Nathanael nu are la început nici o considerație pentru Iisus. El este cel care spune: "Poate ieși ceva bun din Nazaret?" Nathanael cunoaște mai mult decât Legea și Profetia, el încearcă și spiritualitatea budhistă. Iisus, la rândul său, îl cunoaște bine. Cunoaște acest tip de intelectual evreu doritor de a ști mai multe despre lume și viață, fără teama de a-și întina sufletul cu alte cunoștințe și precepte străine religiei sale, încercând prin urmare și alte metode și practici de a-l cunoaște pe Dumnezeu, de pildă meditând steril sub un smochin, ca Budha. "Te-am văzut mai înainte ca să te cheme Filip, când erai sub smochin", îi spune Iisus, vorbă care poate părea oarecum stranie. Și în tradiția rabinică smochinul este pomul cunoașterii fericirii și nefericirii, dar nu meditezi sub el. Aici e clară o referire la practicile budhiste ale lui Nathanael - altfel, "un israelit în care nu este viclesug". Iisus îi cunoaște inima și știe mult mai mult decât încearcă să afle noul său ucenic, prin mijloacele inadecvate ale unei religii străine. Numai cunoscându-l pe Iisus, Nathanael va ajunge, așa cum a dorit, să-l

cunoască pe Dumnezeu. Și așa se și întâmplă. "Rabi - exclamă ucenicul - Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Împăratul!" (Ioan 1.45-49).

Că Iisus a fost perceput de ucenici, cel puțin în unele momente, ca un guru budhist, aflăm tot din Evanghelia lui Ioan. Astfel cu prilejul vindecării unui orb (v. Ioan 9.1-12) e întrebat de discipoli: "Învățătorule, cine a păcătuit: omul acesta sau părinții lui de s-a născut orb?" Or, numai apelând la credința în transmigratie a sufletelor poți formula o astfel de întrebare, care presupune că orbul a păcătuit înainte de a se naște. Ca și Nathanael, ucenicii sunt de bună credință, dar ei formulează o dilemă. După credința iudaică, copii sunt pedepsiți pentru păcatele părinților lor, după cea budhistă, care postulează transmigratia, sufletul are de suportat numai urmările propriilor sale fapte dintr-o existență anterioară. Așadar Iisus le vorbește despre karma - relația dintre suflet și destin, dar, personal, el rezolvă dilema, anulând-o: "N-a păcătuit nici omul acesta, nici părinții lui, el s-a născut așa, ca să se arate-n el lucrările lui Dumnezeu". Cu alte cuvinte, ambele credințe sunt superflue. Dumnezeu este cel ce se arată în om și destinul omului e în Dumnezeu. Și parcă răspunzând cugetării hinduse: "După cum umbra și lumina sunt veșnic strâns legate una de alta, astfel fapta și făptașul sunt prinși unul de altul", el spune: "Cât este ziua, trebuie să lucrez lucrările Celui ce M-a trimis; vine noaptea, când nimeni nu mai poate să lucreze. Cât sunt în lume, sunt Lumina lumii" (Ioan, loc.cit.). Dumnezeu, așadar, Dumnezeu christic nu acceptă noaptea, ea nici nu există sau dacă este, nu este în Dumnezeu și Dumnezeu însuși nu a creat-o. Ea este entropia materiei, rezidul creației, lucrării Sale, expresie a căderii din absolut în infinit, din determinat în indeterminat.

Să revenim la convorbirea pe care a avut-o Iisus cu Nicodim, bătrânul evreu, membru al Sanhedrinului, căruia Iisus îi cere să se nască din nou, spunându-i: "Adevărat, adevărat îți spun, că dacă un om nu se naște din nou, nu poate vedea împărăția lui Dumnezeu" (Ioan 3.3) și mai departe: "Adevărat, adevărat îți spun, că dacă nu se naște cineva din apă și din Duh, nu poate să intre în Împărăția lui Dumnezeu. Ce este născut din carne este carne și ce este născut din Duh, este duh" (Ioan 3.5,6). Desigur, Iisus făcea referință la sacramentul botezului, instituit de Ioan, prin apă și de către sine, prin Duhul Sfânt, în ziua Cincizecimii, atrăgând atenția interlocutorului asupra lipsei de spiritualitate a vechiului legământ cerut de Dumnezeu lui Avraam, realizat "în carne" prin circumcizie. Ceea ce ni se pare interesant este că el păstrează și recomandă ritul renașterii și prin apă, la care el însuși s-a supus.

Ritul nașterii din nou îl întâlnim din străvechime la diverse popoare. Se practica pentru adopțiuni, în cazurile unor boli grele, pentru persoanele create decedate și reintorse în societatea tribală, în cazurile celor ce comiteau fapte grave, în fine, în crezul zeificărilor. Pentru amănunte-n toate aceste cazuri, recomandăm cititorului cartea lui James George Frazer - *Folclorul în Vechiul Testament*. În ce ne privește, ne oprim la un singur exemplu al ilustrului savant, care ne vorbește despre ritualul brahmanilor de trecere de la condiția umană la cea divină și care prezintă unele similitudini cu botezul practicat de Ioan și acceptat de Iisus.

Ritualul constă în stropirea brahmanului cu apă neînceptută, simbolizând sămânța omenească, iar el se prefăcea a fi un embrion uman, făcând mișcările specifice acestuia. Era închis într-o colibă specială înzestrată cu o cadă de baie, reprezentând pântecul mamei. Sub veșmânt, direct pe piele, purta un cordon de piele, chipurile, cordonul ombilical, iar peste veșmânt, o

piele de antilopă neagră. Veșmântul și pielea de antilopă simbolizau respectiv, membranele internă și externă, amniosul și corionul. În baie intra lepădând pielea de antilopă, respectiv corionul, aceasta, pentru că un copil se naște numai cu amniosul. După îmbăiere ieșea din colibă purificat și renăscut în noua sa condiție. Același tratament se aplica și păcătoșilor. Aceștia încetau de a mai fi responsabili de păcatele comise în existența lor anterioară. Desigur, acest simulacru ritualic este destul de complicat în comparație cu botezul în apa Iordanului efectuat de Ioan, dar ce e frapant e că Ioan Botezătorul purta și evangheliștii Marcu și Matei nu uitau să o spună - veșmânt de păr de cămilă și curea de piele - ca și celălalt profet, Ilie (v. Regi.2.1.8), ceea ce ar corespunde corionului și cordonului ombilical. Să fi trecut acești profeți printr-un ritual al nașterii din nou? N-ar fi exclus. Dacă îmbrăcămintea celor doi profeți ar fi fost una obișnuită, atât cronicarul biblic cât și cei doi evangheliști ar fi omis aceste detalii.

E posibil, ba chiar probabil ca înaintemergătorul să fi făcut și el unele călătorii, care ne rămân oricum oculte. În predicile sale el proferea idei apocaliptice de certă origine zoroastristă care nu se deosebeau în esență de ale lui Iisus. Rămâne un mister când și cum a apărut ca să boteze pe apa Iordanului, dar după cum afirmă renumitul biblist R. Bultmann, sectanții săi erau răspândiți și dincolo de hotarele Iudeei și ca o sectă de baptiști numiți și mandeiene rezistă și azi pe cursul inferior al Eufratului cinstindu-l ca pe adevăratul profet al Împărăției lui Dumnezeu ce va să vină. Rămășițe ale acelor ucenici care nu l-au primit pe Cristos? Tot ce se poate.

Călătoriile lor, chiar dacă nu au fost făcute în același timp, par să se fi intersectat, dar oricum Ioan nu a trecut dincolo de Eufrat, pe când Iisus a urcat cu siguranță până la Ind și poate și dincolo.

Contrafacere sau nu, cartea lui Nicolas Notovich conține o oarecare doză de adevăr. Iisus a avut motive serioase să urce la Ind. Unul dintre ele a fost acela de a-i vizita pe regii magi care i-au adus ofrande în copilărie, la Betleem, episod relatat de Matei și doar de acesta, care după tradiție și-a început activitatea apostolică în India, de unde mai mult ca sigur a preluat legenda și a inserat-o în evanghelia sa. Citim în cartea lui Charles Antran *Istoria ariană a creștinismului*, în care sunt arătate influențele mazdeismului zoroastrian persan asupra Noului Testament și în genere asupra religiei israelite, că unul din magi, anume Gaspar, a fost identificat în persoana regelui Gondophares, "unul din regii grupului Seit-Saka care s-a impus spre mijlocul secolului I după Hristos pe malul estic al Indului și, care, prin intermediul lui Abba l-a angajat pe apostolul Toma pentru a-i ridica un palat în stil grec. (Op.cit.p 128, ed.rom.)

Același autor citează din *Istoria ecleziastică* a lui Eusebiu, care ne spune că Panteneu, unul din propovăduitorii Evangheliiei, a înaintat "chiar până în India" (...) "unde, se zice, găsi la sosirea sa unii din oamenii din această țară care cunoșteau Evanghelia după Matei și pe Hristos,

Bartolomeu, unul dintre apostoli, îi evanghelizase și le lăsase textul evreiesc al Sfântului Matei. Iar ei încă îl aveau".

Toma, Matei, Bartholomeu, Panteneu au avut atâtea succes în evanghelizare tocmai pentru că ei au bătătorit căile deschise de Iisus.

Chiar și Ioan Botezătorul îl percepe

ca pe un neobosit călător și cu o experiență infinit mai vastă decât a sa: "Eu nu sunt nimic, spune el mulțimilor, un altul va veni curând, căruia eu nu sunt vrednic să-i dezleg cureaua sandalelor", fraza care cu neseemnificative schimbări se găsește la toți evangheliștii. Obiceiul era ca fii sau slugile să dezlege sandalele părinților, respectiv, stăpânilor, când acestea se întorceau din călătoriile lor.

Această referire a lui Ioan la dezlegatul sandalelor arată că Ioan știa că vine dintr-o călătorie

îndepărtată. Cu siguranță din India. Ultima. S-a întors la conaționalii săi să le aducă prin sine împărăția lui Dumnezeu. S-a oprit pentru un prim popas în Nazaretul Galileei, orașul copilăriei și primei sale tinereți, pentru a se odihni în sânul familiei. Ai săi l-au primit cu răceală. Le-a vorbit despre misiunea sa. În dogmatismul lor îngust frații nu l-au înțeles, ba l-au considerat chiar scrântit. O știm de la Ioan: "Pentru că nici frații lui nu credeau în el" (7.5) și de la Marcu; relatând un episod evanghelic: "Și auzind ai Săi, au ieșit să-l prindă, că ziceau: Și-a ieșit din minți" (3.21). Le-a vorbit concetățenilor în sinagogă, ba chiar a vindecat câțiva bolnavi, cu toții l-au privit cu nedumerire și suspiciune. De unde știe El aceste lucruri?...Ce este cu înțelepciunea aceasta care i s-a dat, de poate face chiar și minuni? Nu este acesta tâmplarul, fiul Mariei, fratele lui Iacov, Iosif, Iuda și Simeon? Nu sunt surorile lui aici cu noi? (Marcu 6.2-3 și Matei 13.53-58). Unii concetățeni mai furioși au vrut chiar să-l omoare, încercând să-l arunce în prăpastia de sub zidul cetății, ne spune Luca (4.29). A scăpat din mâinile lor și s-a refugiat acasă, în sânul familiei. Convinși că e demonizat, mama și frații l-ar fi îndemnat să meargă să se boteze la Ioan, după cum ne spune Sf. Ieronim (sec. IV) citând dintr-un text apocrif, care mai circula în acea vreme, sub denumirea de *Evanghelia evreilor*: "Și iată că mama Domnului și frații lui îi spuneau: Ioan Botezătorul botează pentru iertarea păcatelor, haide să fim botezați de către el. Dar el le-a răspuns: Ce păcat am eu ca să mă duc să fiu botezat de el?"

Astfel cel fără de păcat s-a botezat cu cei păcătoși în apa Iordanului, stârnind protestul Botezătorului: "Eu am trebuință să fiu botezat de Tine și Tu vii la mine?" (Matei 3.14). E un moment crucial în viața lui Iisus. De aici înainte începe lupta sa cu mediocritatea și răutatea oamenilor într-un scenariu divin, deopotrivă de tragic și de sublim. O luptă câștigată pentru care a îndurat osândă morții prin crucificare. E locul de unde încep exegezele și apologiile. E și locul unde biografii modest, ce a încercat să arunce o lumină șovăitoare asupra unei perioade obscure din viața celui ce s-a jertfit pentru noi, se oprește la rândul său, ca orice credincios, să contemple divinul atât de omenește implicat în drama lumii noastre.

Sfârșit

Constantin Radu-Maria

A propos de ultima eclipsă solară a mileniului

Există în astronomie o perioadă numită *saros* sau *chaldeeană*, de aproximativ 18 ani și 11 zile, care readuce eclipsele în condiții aproape identice, perioadă cu ajutorul căreia se pot "prezice" eclipsele. Nu suntem de specialitate, deci nu știm câte sarosuri vor fi fiind în 3 secole, dar este interesantă coincidența apariției viitoarei eclipse de la 11 august 1999, dacă ne gândim că acum 300 de ani, la 23/13 septembrie 1699 s-a produs o eclipsă solară inelar-totală, vizibilă pe întreg teritoriul românesc, având faza maximă la ora 12 și 24 de minute. Observată de foarte mulți, unii dintre aceștia au consemnat evenimentul, cu totul neobișnuit, spre aducere aminte.

"S-au făcut mare eclipsă, întunecare de soare, cât nu s-a vădit om cu om. Întunecase lumea, în anul 7208 <1699> septembrie în doasprăzeci zile, într-o zi marți", scrie Ion Neculce, începând o serie întregă de astfel de însemnări, din care menționăm și pe acelea care aduc mai multe precizări "... septembrie 13 s-au întunecat soarele de au finit întunecarea mai bine de un ciferi <de oră> de ziceau oamenii că au inserat de către noapte"; "1699 septembrie 13 miercuri <sic> la 4 ceasuri din zi s-au făcut eclipsis iliu <de soare>"; "Să se știe când au pierit soarele, în zilele mării sale Antiohi vodă <Cantemir>, miercuri amiază, leat 7208 <1699> septembrie 13 și atunci au dat turcii Camenița"; "1699 septembrie 23. De la jumătate la 10 până la 12 la amiază s-a văzut o eclipsă de soare la Brașov".

O cronică turcească spune chiar mai amănunțit, făcând un tablou viu a ceea ce se întâmplase în acea zi "Și așa, când cei ce

plecau din Camenița au pornit direct spre granița Moldovei, a avut loc o eclipsă de soare. Această întâmplare sau fenomen a avut o înrăurire atât de mare asupra călătorilor, încât nu se poate explica. Țipetele și plânsetele femeilor aminteau parca de o caravană la judecata de apoi".

Și înainte de 1699 fuseseră observate eclipse de soare și relatate de diverși. Interesantă ni se pare consemnarea unor atare fenomene care nu au fost vizibile în teritoriile locuite de români, cum sunt acelea din 1628, de la 6 ianuarie, 1 iulie și 24 decembrie, pe care, menționând că nu s-au văzut la noi un Ștefan Bachner din Bistrița Transilvană le notează pe un Calendarum historicum pe 1559, la zilele respective, arătând și timpul când s-au produs. Tot din Transilvania provin și informațiile incluse de istoricul sas Georg Kraus în Cronica sa, despre eclipsa totală centrală de soare din 12 august 1654, când "a fost o mare eclipsă de soare, cum nu s-a mai pomenit niciodată. A fost întuneric beznă, încât lângă soare s-au putut vedea trei stele, iar păsările care erau în aer au fost silite să se așeze pe pământ, neputând zbura. Eclipsa a finit de la ceasurile 9 până la 12". Stelele văzute erau strălucitorul Regulus și planetele Saturn și Marte.

În Franța, anunțarea acestei eclipse a stâmit teamă și un comportament aparte al oamenilor. S-a păstrat o descriere a acestor zile, făcută de astronomul François Arago în lucrarea sa *Astronomie populaire*. "Persoane importante se închiseră, din dispozițiile date de medici, în camere bine zăvorâte, bine încălzite și bine parfumate, pentru a scăpa de influențele nefaste ale

eclipsei... Atât de mare era teama, încât clericii nu mai pridideau să-i spovedească pe cei înspăimântați, ceea ce l-a făcut pe preotul unui sat de lângă Paris să-și anunțe enoriașii că nu este nevoie să se grăbească într-atâta, întrucât eclipsa s-a amânat cu 15 zile".

Miron Costin, în *Letopisețul său* amintește că doi ani mai târziu (22 iunie 1656) "s-au întunecat soarele, cu mare groaze, cât pierise soarele cu pușin, nu toată lumina, tocmai amiază; și mulți oameni neștiindu a se feri de o întunecare ca aceea și privind la soare mult, au pierdut vederea în toată viața lor" (Cine are urechi de auzit să audă).

Este de menționat și însemnarea din Moldova, conform căreia "în zilele împăratului turcesc sultan Mustafa, <octombrie 1757 - ianuarie 1774>, în toată împărăția lui, multe semne dumnezeiești s-au arătat... În câteva rânduri au pierit soarele, de au zăbovit multă vreme până s-au ivit iară". Este vorba de 3 eclipse de soare: 30 decembrie 1758 (dimineața, parțială); 13 iunie 1760 (totală) și 23 martie 1773 (inelară) urmate de o a patra, la 1 aprilie 1764.

Impresionant a fost fenomenul respectiv din "1788 mai 24, într-o zi 5-lea ceas, s-au stîrbit soarele foarte mult, că măcar deși lumina, nu bine. Am cântat în soare drept li l-am văzut ca o lună ca de 5 sau 6 zile, mult mai puțin de jumătate, însă verde foarte; stîrbirea era despre amiază".

Culoarea verde a soarelui ar fi putut fi provocată de pulberi atmosferice, care ar fi filtrat lumina, permițând trecerea razelor verzi în special, fenomen care a mai fost

observat.

De la începutul secolului al XIX-lea datează însemnarea făcută pe o carte a mănăstirii Aninoasa. "1804 ghenuarie 29 zile, la 8 ceasuri din zi, sâmbătă spre duminică, ni s-a arătat un semn ... adică soarele au lipsit, de rămăsese tava lui numai cât o seceră. Și au finit ca la două ceasuri și așa și-au venit iarăși într-a lui fire, ca și mai înainte".

Impresionantă și plastică este consemnarea eclipsei totale din "anul 1816, noiembrie 7 (19 pe stil nou) la 7 ceasuri din zi s-au întâmplat întunecarea soarelui în casă aflându-mă la dumnealui cucomul Ionița Sturdza biv vel postelnic. Nu videam nici să mâncăm, ci au poruncit de au adus lumânări și am zăcut la masă cu lumânări. Și au început a întuneca de la 6 ceasuri; însă la al 7-lea ceas, ca 10 minute au fost întuneric încât abea ne vedeam om cu om în casă; care spun mulți că n-au apucat așa întunecare în veurile de acum".

O descriere amănunțită a unei eclipse inelare centrale consemnează evenimentul observat în Moldova: "La anul 1867 februarie 22 zile (6 martie stil nou) de pe la orele 9 și până la 1 după 12 au finit clipsis de soare, ajungând soarele a fi ca o jumătate de lună, cu 2 coarne. Întâiași dată au fost cu coarnele spre apus și în urmă s-au întors cu coarnele spre răsărit, făcându-se o întunecime, încât mai mai ca când se apropia spre noapte".

(Cf. Vasile Mioc, Damaschin Mioc, *Cronica observațiilor astronomice românești (Istorie și astronomie)*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1977)

Dalila-Lucia Aramă

sare și piper

Copiii și dreptul lor... la mizerie

Marți, 1 iunie, Ziua Copilului. În întreaga țară o zi frumoasă de vară cu cerul limpid, și pe pământ... pace. Până la orele 11 a.m. ... Din apropiere se aud glasuri subțiri de copii, ce prin cântec și joacă se bucură de o zi închinată lor. Ne despart câțiva zeci de metri de o grădiniță de orfani sau de imprumutați de către părinți care nu i-au vrut și i-au abandonat sortii. Îi știu pe copii, îi cunosc de ani de zile, aproape că le știu la fiecare chipul, pe garduri cocoșate sau pe băncile grădinii. Au într-adevăr un spațiu de joacă de invidiat - circa 300 m² din care, din păcate, cam jumătate e umbrat de prezența celor două clădiri vecine.

Dar atunci, pe 1 iunie, bucuria copiilor și de ce să nu o spunem, și a noastră, a fost curmată brusc, de un vacarm nedeșlășit de voci și chiar țipete, care ne-a scos în cele din urmă și pe noi, umili slujbași ai statului în stradă. Spectacolul se pare, începuse cu sosirea unei Dacii din care descinseseră ... câțiva, pătrunzând în curtea grădiniței, vociferând, dacă nu chiar urlând, că pământul este al lor și că au venit să și-l ia în primire. Evident că nimeni din cei prezenți, maturi sau chiar

printre nevârstnici nu și-a deschis timpanele pentru o astfel de aiureală. Noii veniți și nepoftiți, însă, și-au adunat forțele și au blocat praznicul. Reacția copiilor, a fost spontană și deasupra oricărei închipiri - auzind sau mai degrabă intuind că e vorba să-și piardă pământul de joacă, parcul lor de libertate, micul lor paradis, aceștia, pe limba lor și pe sufletul lor, i-au batjocorit și alungat.

Rareori în viață am avut prilejul să văd și să constat că judecata celor curați cu inima poate să fie atât de promptă într-o solidaritate de o frumusețe morală vecină cu cea a îngerilor.

Peste un ceas, pesemne alertați de administrația căminului, a sosit televiziunea (română?). Iar seara, am auzit, s-au dat secvențe culese la fața locului.

Am considerat cu toții cazul închis. Cine știe ce nebun(ă) și-a adus aminte că bunicul lui după tată sau mamă a cumpărat un lot din parcelarea Mornand acum 70 de ani și el(ea) și-au zis că e momentul să profite de tenebrele legii restituirii imobilelor, chiar dacă terenul de zeci de ani era spațiul unde peste 60 de pui de om orfani de părinți își petreceau copilăria.

A doua zi, însă, cam pe la aceeași oră, aceea era cuprinsă de un dute-vino de mașini și zgomot infernal de motoare. Se descărcău cu mișcări grăbite, scânduri, panouri, zaplaze și tot ceea ce intră în perimetrarea unui spațiu. Pe scurt, băncile copiilor au fost împinse în zona umbroasă, leagănele scoase din pământ și aruncate unele peste altele, celor care au protestat li s-a arătat nici mai mult nici mai puțin, *firmanul*: hotărârea judecătorească. Noi suntem noii proprietari, legea e cu noi și ne luăm pământul îndărăt. La protestele educatorilor că nu le-a mai rămas o rază de soare în noua zonă de joacă al copiilor, li s-a răspuns apăsător: nu ne interesează.

Spectacolul s-a diversificat, în curtea căminului dând buzna fel și fel de indivizi care, în mai puțin de 4 ore, au ridicat un gard de scânduri care să departajeze proprietatea fericitului moștenitor. Spre seară, s-a făcut o numărătoare a pomilor care, evident, ar fi putut să incomodeze noua construcție. Oricum, a doua zi s-a operat dis-de-dimineață - după cum am aflat - cu drujbe și victimele, pomii, au fost tranșați și încărcăți într-un camion-platformă.

Ce bun e și capitalismul ăsta, și cât de mult a împrumutat el de la tovarășii noștri iubiți. Parcă-i văd cum au intrat în grădina bunicului meu și în două ceasuri au răpus peste zece copaci înalți cât casa.

Și ei fluturau tot un fel de hârtie atotcuprinzătoare și fără replică. Aceiași stăpâni fără scrupule, aceeași fărădelege a arbitrarului și despotismului. Numai că acum, în sfânta noastră democrație, hoția se timbrează iar samavolnicia se ascunde perfid sub litera legii.

Să fim lămuriiți, nimeni nu are de gând să terfelească binomul proprietate-libertate. Una fără alta nu există iar progresul și civilizația se dezvoltă pe temelii lor. Dar când libertatea înțeală și practică prost e permisivă exploatarea și furtișagului, societatea intră în coșmar și colaps moral. Și nu mai e nevoie să enumerăm revărsările umane din secolul de care ne despărțim, ca să ne aducem aminte că traiul bogățiilor naște insomnia săracilor. Și vai de noi dacă vom mai repeta răfuielile din 1907, 1918, 1929, 1933, 1977, 1986 în secolul următor!!

P.S.: După două zile, primul proprietar a fost contestat de altul cu mai multe pile și hotărâri judecătorești. De atunci, pe pământul furat de la copii, se plimbă zăluzi cu aere de temnicheri doi bodyguardzi îmbrăcați în uniforme albastre ca cerul pe care stăpânii lor l-au confiscat celor fără de prihană.

Radu Ciuceanu

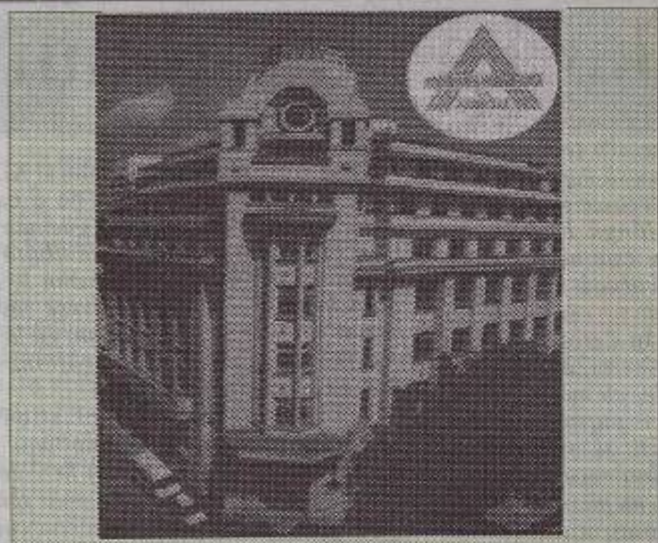
Redactor șef: Constantin Radu-Maria
Secretar general
de redacție: Alexandru V. Dîță
Corectură: Dalila Aramă
Tehnoredactare: Carla Buruiană
Culegere: Anette Dinu

Lumea românească
acum

Str. Av. Th. Iliescu nr.6
cod 71238, sector 1,
București
tel. 230 69 92;
fax. 230 76 82

Rețineti! Publicația se află la poziția 3118 în Catalogul RODIPET S.A.

Abonamentele se fac la oficiile postale sau pe adresa redacției, avansând suma aferentă la casieria noastră sau în contul nr. 50034266677 Trezoreria sector 1. Citorii din străinătate se pot abona prin SC RODIPET SA - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-222.64.07 sau 222.64.39 telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București. Abonamentul este de 6.000 lei pe 3 luni, 12.000 lei pe 6 luni și 24.000 lei pe un an.

DATE FINANCIARE LA 31 DECEMBRIE 1998

- ◆ Capital social: 29,2 miliarde lei
- ◆ Rezerve de capital: 233 miliarde lei
- ◆ Cifra de afaceri: 1.045 miliarde lei
- ◆ Despăgubiri plătite: 635 miliarde lei

REȚEA TERITORIALĂ ȘI RESURSE UMANE

- ◆ 234 unități teritoriale, din care: - 42 sucursale
- 110 reprezentanțe
- 82 agenții
- ◆ peste 8.000 salariați și colaboratori
- ◆ colaborează cu peste 100 societăți de intermediere

Înființată la data de 1 ianuarie 1991, **Societatea Comercială ASIGURAREA ROMÂNEASCĂ S.A. - ASIROM** deține, în prezent, un capital social de 29,2 miliarde lei și rezerve de capital 233 miliarde lei.

Prin personalul său specializat, care își desfășoară activitatea în peste 230 reprezentanțe teritoriale, **ASIROM** a reușit să-și mențină permanent soliditatea și stabilitatea financiară, pe o piață concurențială în care activează peste 60 de societăți de asigurare și reasigurare.

ASIROM stabilește relații contractuale cu aproape toate segmentele populației, precum și cu toate sectoarele economiei, adresându-se oricărui domeniu de activitate și oferind clienților săi peste 70 de forme de asigurări facultative.

Din această ofertă diversă lansată pe piața internă, clienții și-au manifestat în special interesul pentru următoarele asigurări: mixte de viață, mixte de viață și suplimentare de accidente; de autovehicule pentru avarii, de autovehicule cu valabilitate numai în afara teritoriului României, de bunuri de uz casnic și gospodăresc; de clădiri, de construcții și conținutul acestora pentru cazurile de pagube produse de incendiu și alte calamități, de bunuri sau valori pentru cazurile de furt prin efracție sau prin acte de tâlhărie ș.a.

ASIROM este preocupată în permanență să găsească noi posibilități pentru îmbunătățirea produselor oferite, lansând pe piață noi produse care au venit în întâmpinarea cerințelor de protecție ale persoanelor fizice și juridice, precum: asigurarea de pensie suplimentară privată cu acumulare de capital și reevaluare - **PROSPERA**, asigurarea mixtă de viață reevaluabilă - **VALUTĂ FORTE**, asigurarea titularilor de contracte de credit / împrumut, asigurarea pentru călătorii în străinătate, asigurarea construcției montajului și a răspunderii constructorului, asigurarea navelor, asigurarea de garanție ș.a.

Pe de altă parte, se cere menționat faptul că au fost onorate toate despăgubirile datorate, ceea ce dovedește forța și seriozitatea firmei.

Strategia de dezvoltare a societății va conduce în continuare la: diversificarea, pe baza unei laborioase și moderne activități de marketing, a gamei de produse specifice și serviciilor oferite clienților; orientarea, cu precădere, spre segmentele de piață nou apărute, ca urmare a transformărilor generate de înfăptuirea programului de reformă economică; aplicarea unor metode flexibile de organizare și restructurare a resurselor umane, în vederea creșterii competenței profesionale, astfel încât serviciile ce se adresează asiguraților să fie ireproșabile.

Toate acestea sunt deziderate cărora le răspundem pragmatic zi de zi. Numai astfel **ASIROM** a reușit și reușește să-și mențină și să-și consolideze această prestigioasă poziție.

Într-o lume nesigură, ASIROM vă asigură !

Banca Română pentru Dezvoltare S.A.

76 de ani de experiență în domeniul
financiar bancar

Oferim Clienților noștri:

PERSOANE FIZICE:

- credite în lei pentru construirea de locuințe și case de vacanță, pentru modernizare, extindere sau terminarea caselor de vacanță,
- pentru cumpărare de locuințe, terenuri, autoturisme și pentru nevoi gospodărești
- evaluări de locuințe, terenuri și mijloace de transport
- transferuri în țară și străinătate pe bază de ordine de plată

PERSOANE JURIDICE:

- operațiuni valutare - derulare de operațiuni import-export, încasări și plăți în numerar
- credite în lei și valută pentru investiții
- finanțări din linii externe BIRD, BERD, Deutsche Bank și Züricher KantonalBank
- evaluări patrimoniale și de active
- planuri de afaceri analize financiare
- finanțarea proiectelor economice
- studii de fezabilitate în vederea privatizării sau asocierii
- garanții bancare în lei și valută, emiteri scrisori de bonitate
- factoring
- forfetare

SEDIUL CENTRAL

Str. Doamnei nr. 4, București - 70016 tel: 313.32.00; fax: 313.73.84, telex: 11238
SWIFT Code - BRDEROBU

**Diploma pentru
Promovarea
Întreprinderilor
Mici și Mijlocii la
Nivel Național**

**Premiu acordat la ediția
a 6-a a Topului Național
al Firmelor Private**